

Ársskýrsla 2023

Umsjón og hönnun: Lífeyrissjóður bænda

Ljósmyndir: Halldóra Ólafs

Kápumynd	Dverghamrar á Síðu
bls. 4	Stjórn og framkvæmdastjóri
bls. 5	Endurskoðunarnefnd og framkvæmdastjóri
bls. 6	Starfsmenn
bls. 7	Guðrún Lárusdóttir, formaður stjórnar
bls. 11	Gerðuberg á Snæfellsnesi
bls. 20	Foss á Síðu
bls. 21	Blágresi á Suðurlandi
bls. 22	Svartifoss, Skaftafelli

Lífeyrissjóður bænda, Stórhöfða 23, 110 Reykjavík
Sími 563 1300, lsb@lsb.is, www.lsb.is

Ársskýrsla 2023

Efnisyfirlit

- 4 Stjórn, endurskoðunarnefnd og starfsmenn
- 7 Ávarp formanns stjórnar
- 8 Afkoma - ávöxtun
- 9 Iðgjöld - Lífeyrir
- 10 Tryggingafræðileg staða
- 11 Verðbréfaeign
- 12 Stjórnarháttayfirlýsing
- 16 Hluthafastefna og stefna um ábyrgar fjárfestingar
- 18 Áhættustefna
- 20 Samskipta- og siðareglur
- 22 Fjárfestingarstefna
- 25 Sjóðfélagalán
- 26 Ársreikningur 2023:**
- 27 Skýrsla stjórnar
- 34 Áritun óháðs endurskoðanda
- 37 Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris 2023
- 38 Efnahagsreikningur 31.12 2023
- 39 Sjóðstreymi árið 2023
- 40 Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu 31.12 2023
- 41 Skýringar
- 52 Annual accounts 2023:**
- 53 Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2023
- 54 Balance Sheet as of December 31, 2023
- 55 Cash Flow Statement 2023
- 56 Statement of Actuarial Position
- 57 Selected Financial Indicators

Stjórn

Stjórn Lífeyrissjóðs bænda skal skipuð fimm mönnum kjörnum á ársfundi sjóðsins til þriggja ára í senn og þremur til vara í samræmi við kafla 5.1 í samþykktum sjóðsins 31. ágúst 2023.

Tveir stjórnarmenn skulu kosnir árlega en þriðja hvert ár skal kjörinn einn stjórnarmaður. Einn varastjórnarmaður skal kjörinn árlega.

Á árinu 2023 voru haldnir 16 stjórnarfundir.

Á ársfundi 26. maí 2023 fékk Erna Bjarnadóttir endurnýjað umboð til setu í stjórn sjóðsins til næstu fjögurra ára.

Í júní 2023 sögðu Skúli Bjarnason, Erna Bjarnadóttir, Guðbjörg Jónsdóttir og Örn Bergsson sig úr stjórn Lífeyrissjóðs bænda. Oddný Steina Valsdóttir og Jóhann Már Sigurbjörnsson, sem voru í varastjórn sjóðsins, settust í aðalstjórn og mynduðu starfhæfa þriggja manna stjórn með Guðrúnu Lárusdóttur. Stjórn skipti með sér verkum þannig að Guðrún var skipuð formaður og Jóhann Már varaformaður.

Stjórn ákvað að boða til aukaársfundar 31. ágúst 2023 til að fullmanna stjórnina og hafa í fyrsta skipti rafræna kosningu. Á auka-

ársfundinum var samhliða stjórnarkjóri ákveðið að leggja til breytingu á samþykktum sjóðsins að því er varðar stjórnarkjör þar sem skipunartímabil stjórnarmanna verður þrjú ár í stað fjögurra ára áður og varamönnum í stjórn var fjölgað úr tveimur í þrjá.

Þau sem fengu kjör til aðalstjórnar voru Einar Ófeigur Björnsson fram að ársfundi 2027, Vigdís Häsler fram að ársfundi 2026, Erla Hjördís Gunnarsdóttir fram að ársfundi 2025 og Jóhann Már Sigurbjörnsson fram að ársfundi 2024. Þau settust því í aðalstjórn Lífeyrissjóðs bænda með Guðrúnu Lárusdóttur, formanni stjórnar. Bryndís Gunnlaugsdóttir hlaut fleiri atkvæði en Jóhann Már í stjórnarkjörinu en á grundvelli reglna um kynjakvóta tók Jóhann Már sæti í stjórninni.

Eitt framboð barst um eitt sæti í varastjórn fram að ársfundi 2025 frá Bjarti Thorlacius og var því sjálfkjörið í það sæti.

Breytingar urðu á stjórn á fyrri árshelmingi 2024 þegar Oddný Steina Valsdóttir sagði sig úr varastjórn í mars og Erla Hjördís Gunnarsdóttir sagði sig úr aðalstjórn í apríl. Bjartur Thorlacius, varamaður í stjórn tók sæti Erlu í aðalstjórn fram að ársfundi 2025.

Stjórn og framkvæmdastjóri Lífeyrissjóðs bænda

F.v. Vigdís Häsler, Einar Ófeigur Björnsson, Bjartur Thorlacius, Ólafur K. Ólafs, framkvæmdastjóri, Guðrún Lárusdóttir, formaður og Jóhann Már Sigurbjörnsson, varaformaður

Endurskoðunarnefnd

Samkvæmt ákvæðum laga nr. 3/2006 um ársreikninga skulu einingar tengdar almannahagsmunum, þar á meðal lífeyrissjóðir starfrækja endurskoðunarnefnd.

Fram kemur í 108 gr. framangreindra laga:

- „Stjórn einingarinnar ber ábyrgð á skipun endurskoðunarnefndar. Hún skal skipuð þremur mönnum hið minnsta eigi síðar en mánuði eftir aðalfund. Sé nefndarmaður utanaðkomandi aðili skal hann tilnefndur af aðalfundi. Formaður nefndarinnar skal vera óháður einingunni og skipaður af nefndarmönnum eða stjórn einingarinnar.
- Nefndarmenn skulu vera óháðir endurskoðanda eða endurskoðendum einingarinnar og meirihluti nefndarmanna skal jafnframt vera óháður einingunni. Framkvæmdastjóri viðkomandi einingar skal ekki eiga sæti í nefndinni. Nefndarmenn skulu sam-eiginlega hafa yfir að ráða viðeigandi þekkingu og hæfni á því sviði sem endurskoðaða einingin starfar á. Að minnsta kosti einn nefndarmanna skal hafa þekkingu og hæfni á sviði reikningsskila eða endurskoðunar.”

Endurskoðunarnefnd skal hafa eftirfarandi hlutverk án tillits til ábyrgðar stjórnar, stjórnenda eða annarra á þessu sviði:

1. Eftirlit með vinnuferli við gerð reikningsskila (og eftir atvikum veita ráðleggingar eða leggja fram tillögur að umbótum við ferlið til að tryggja gæði reikningsskila).
2. Eftirlit með fyrirkomulagi og virkni innra eftirlits einingarinnar, innri endurskoðun, ef við á, og áhættustýringu.
3. Eftirlit með endurskoðun ársreiknings.
4. Mat á óhæði endurskoðanda eða endurskoðunarfyrirtækis og eftirlit með öðrum störfum endurskoðanda.
5. Setja fram tillögu til stjórnar um val á endurskoðanda eða endurskoðunarfyrirtæki.

Í endurskoðunarnefnd í lok árs 2023 voru:

- Alexander G. Eðvardsson, formaður, fyrrverandi endurskoðandi og partner hjá KPMG
- Guðrún Lárusdóttir, bóndi og viðskiptafræðingur
- Jóhann Már Sigurbjörnsson, kerfisstjóri, MBA, viðskipta- og tölvufræðingur

Endurskoðunarnefnd og framkvæmdastjóri Lífeyrissjóðs bænda
F.v. Ólafur K. Ólafsson, framkvæmdastjóri, Jóhann Már Sigurbjörnsson, Alexander G. Eðvardsson, formaður og Guðrún Lárusdóttir.

Starfsmenn

Ólafur K. Ólafs
framkvæmdastjóri

Borghildur Jónsdóttir
áhættustjóri

Áslaug Jóhannsdóttir

Kristín Margrét
Kristjánsdóttir

Starfsmenn sjóðsins í lok árs 2023:

Ólafur K. Ólafs, framkvæmdastjóri
Borghildur Jónsdóttir, áhættustjóri og
forstöðumaður reikningshalds
Áslaug Jóhannsdóttir, skráning iðgjalda og
iðgjaldainnheimta
Kristín Margrét Kristjánsdóttir, lífeyris- og
lánamál

Ytri endurskoðun var í höndum KPMG ehf.

Innri endurskoðun var hjá Deloitte ehf.

Tryggingafræðileg athugun var hjá
Tryggingastærðfræðistofu TBG ehf.

Eignastýringarsamningur var við eigna-
stýringu fagfjárfesta hjá Arion banka.

Iðgjalda- og réttindakerfið Jóakim.

Lífeyrissjóður bænda er aðili að Reiknistofu
lífeyrissjóða (RL), sem á og sér um rekstur
hugbúnaðarkerfisins Jóakim.

**Þjónustusamningur er við Greiðslustofu
lífeyrissjóða** um útreikning lífeyris, fram-
kvæmd lífeyrisgreiðslna og tekjuathugun
örorkulífeyrisþega.

Lífeyrissjóður bænda er aðili að samningi
Landssamtaka lífeyrissjóða við hóp lækna um
örorkumat, sem Júlíus Valsson læknir er í
forsvari fyrir hjá sjóðnum.

Starfsstöð Lífeyrissjóðs bænda er að Stórhöfða 23 í Reykjavík.

Ávarp formanns stjórnar

Lífeyrissjóður bænda er öllum opin en er jafnframt starfsgreinasjóður bænda, maka þeirra og þeirra sem starfa í landbúnaði.

Lífeyrissjóður bænda starfar samkvæmt samþykktum sjóðsins, lögum um skyldu-tryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða nr. 129/1997 og öðrum reglum sem um lífeyrissjóði gilda. Starfsemi lífeyrissjóðsins lýtur að móttöku, varðveislu og ávöxtun iðgjalda og greiðslu lífeyris.

Sjóðfélagar í Lífeyrissjóði bænda voru 10.715 í lok árs 2023, þar af fengu 4.411 greiddan lífeyri úr sjóðnum á árinu 2023. Heildarlífeyrisgreiðslur námu 2.374 m.kr. á árinu 2023 á móti 2.121 m.kr. árið áður, sem er 11,9% hækkun frá fyrra ári.

Greidd iðgjöld til Lífeyrissjóðs bænda voru 1.047 m.kr. 2023 og jukust um 36,2% á milli ára. Verulega hækkun iðgjalda má meðal annars rekja til hækkunar mótframlags og breytingar á innheimtufyrirkomulagi.

Hrein eign Lífeyrissjóðs bænda til greiðslu lífeyris nam 42.774 m.kr. í árslok 2023, hækkaði um 1.745 m.kr. frá fyrra ári eða um 4,3%.

Tryggingafræðileg úttekt í árslok 2023 sýnir að heildareignir Lífeyrissjóðs bænda eru 52,7 ma. kr., heildarskuldbindingar 58,4 ma.kr. og eru því skuldbindingar umfram eignir 5,7 ma.kr. eða 9,8% af skuldbindingum. Staða sjóðsins reiknast innan þeirra marka sem áskilin eru í samþykktum sjóðsins og í lögum um starfsemi lífeyrissjóða.

Verulegar sveiflur hafa verið á fjármálamörkuðum undanfarin ár. Ávöxtun lífeyrissjóða var verulega jákvæð árin 2019-2021 en síðustu tvö árin hefur verið á brattann að sækja, einkum á árinu 2022 þegar nafnávöxtun flestra sjóðanna var neikvæð.

Hrein nafnávöxtun eigna lífeyrissjóðsins 2023 var 7,6% á móti -6,1% 2022 og raunávöxtun var -0,4% á móti -14,2% 2022. Hrein raunávöxtun síðustu fimm ára er 2,1% að meðaltali á ári og síðustu tíu ára 3,0%.

Guðrún Lárusdóttir

Jákvæð afkoma hefur verið hjá lífeyrissjóðnum það sem af er árinu 2024 og væntingar eru um að vaxtalækkunar muni stuðla að frekari hækkun eignaverðs skuldabréfa og jákvæðum áhrifum á verð hlutabréfa.

Sjóðfélögum, starfsfólki, stjórn og samstarfsaðilum er þakkað ánægjulegt samstarf á liðnu ári og óskað velfarnaðar í framtíðinni.

Guðrún Lárusdóttir
formaður stjórnar

Afkoma – ávöxtun

Hrein eign til greiðslu lífeyris nam 42.774 m.kr. í árslok 2023, hækkaði um 1.745 m.kr. frá fyrra ári eða um 4,3%.

Vægi erlendra verðbréfa í eignasafni sjóðsins hækkaði um 1,8 prósentustig frá fyrra ári eða um 6,3%. Á fimm árum hefur hlutdeild erlendra eigna í eignasafni sjóðsins hækkað um 9,3 prósentustig, farið úr 21,1% í 30,4%.

Hreinar fjárfestingartekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum eru tekjur af fjárfestingum sjóðsins í hlutabréfum og hlutdeildarskírteinum, að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga. Undir þennan lið falla arðgreiðslur, hagnaður og tap af sölu eignarhluta í félögum og sjóðum um sameiginlega fjárfestingu, breytingar á gangvirði félaga og sjóða um sameiginlega fjárfestingu og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Jákvæð umskipti urðu í þróun hreinnar fjárfestingartekna á árinu 2023. Þær voru jákvæðar um 3.252 m.kr. á móti neikvæðum fjárfestingartekjum um 2.557 m.kr. á árinu 2022.

Rekstrarkostnaður, þ.e. skrifstofu- og stjórnunarkostnaður nam 179,6 m.kr. á árinu 2023 á móti 170,8 m.kr. árið áður, hækkaði um 5,2%.

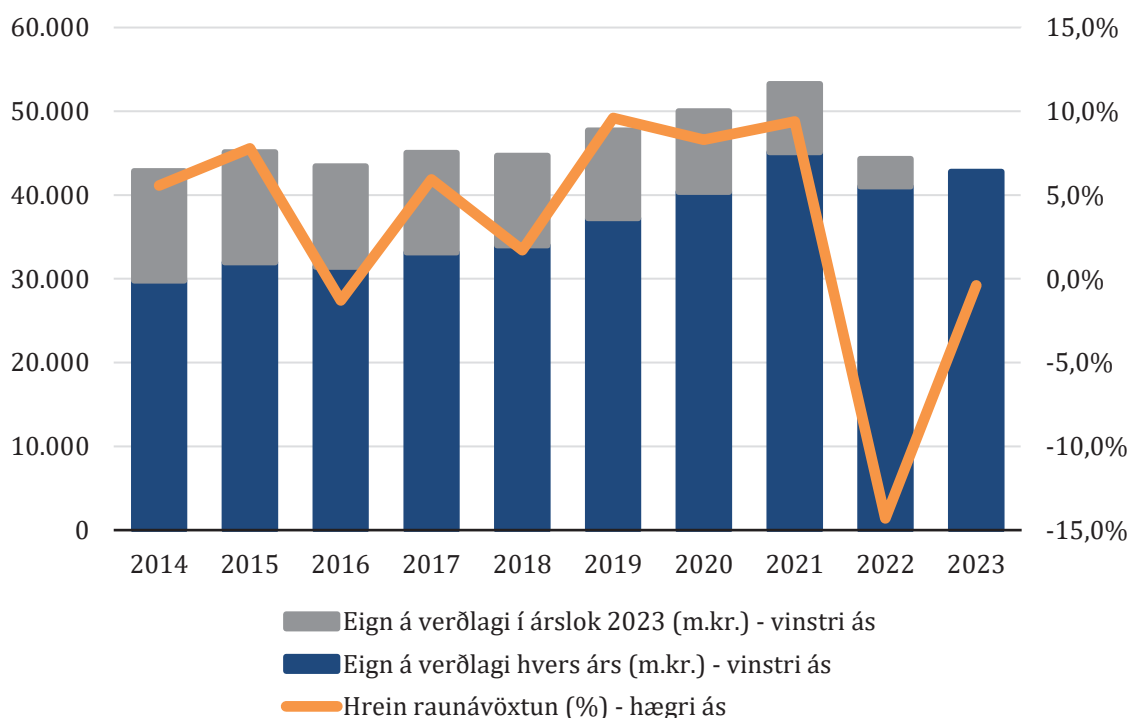
Hrein nafnávöxtun, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum var 7,6% sem samsvarar -0,4% raunávöxtun. Sambærilegar tölur fyrra árs voru -6,1% og -14,2%.

Hrein raunávöxtun síðustu fimm ára er 2,1% að meðaltali á ári og síðustu 10 ára 3,0%.

Stöðugildi voru fjögur á árinu 2023, óbreytt frá fyrra ári.

Raunávöxtun	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Hrein raunávöxtun	-0,4%	-14,2%	9,4%	8,3%	9,6%	1,7%	5,9%	-1,3%	7,8%	5,6%
Fimm ára meðaltal	2,1%	2,6%	8,0%	4,8%	4,7%	3,9%	4,1%	3,9%	5,5%	5,1%
Tíu ára meðaltal	3,0%	3,3%	5,9%	5,1%	4,9%	4,3%	2,1%	1,3%	2,2%	1,7%

Hrein eign til greiðslu lífeyris og hrein raunávöxtun eignasafns hvers árs.

Iðgjöld

Lífeyrissjóður bænda rekur samtryggingar-deild. Lífeyrissjóðsiðgjald af launum er að lágmarki 15,5%, þar af greiða launþegar 4% og atvinnurekendur 11,5%.

Greidd iðgjöld til sjóðsins á árinu 2023 voru 1.047 m.kr. á móti 769 m.kr. árið 2022, hækkuðu um 36,2%. Verulega hækkun iðgjalda má rekja til hækkunar mótframlags úr 8% í 11,5% og breytingar á innheimtufyrir-

komulagi, sem leiddi til þess að aukin skil vegna ársins 2022 eru skráð á árið 2023.

Virkir sjóðfélagar, þ.e. sjóðfélagar sem að jafnaði greiða iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði voru 1.885 á árinu 2023 á móti 2.030 árið áður.

Í árslok 2023 var fjöldi sjóðfélaga 10.715, fækkaði um 53 frá fyrra ári.

Réttindaávinnsla

Réttindi í Lífeyrissjóði bænda voru fram til ársloka 2006 í jafnri réttindaávinnslu, þ.e. sjóðurinn var stigasjóður.

Frá og með 1. janúar 2007 reiknast réttindi í krónum samkvæmt töflu sem fylgir samþykktum sjóðsins. Um er að ræða aldurstengd réttindi sem ráðast af aldri sjóðfélaga í réttindamánuði.

Allir sjóðfélagar yngri en 25 ára í árslok 2005 fá aldurstengd réttindi og einnig þeir sem ekki uppfylla skilyrði til jafnrar réttindaávinnslu.

Rétt til jafnrar ávinnslu hafa þeir sjóðfélagar sem voru 25 ára og eldri í árslok 2005, höfðu greitt iðgjöld í sjóðinn í tiltekinn tíma fyrir 42 ára aldur og hefur verið úrskurðað viðmiðunariðgjald, sem byggt er á greiddum iðgjöldum árið 2003.

Réttur í jafnri ávinnslu miðast við allt að viðmiðunariðgjaldi, en réttindi út á umfram-iðgjöld eru aldurstengd.

Lífeyrir

Heildarlífeyrisgreiðslur námu 2.374 m.kr. á árinu 2023 á móti 2.121 m.kr. árið áður, sem er 11,9% hækkun frá fyrra ári.

Á árinu fengu 4.411 lífeyrisþegar greiddan lífeyri á móti 4.455 árið á undan.

Hlutfallsleg skipting lífeyris var ellilífeyrir 88,5%, örorkulífeyrir 6,8%, makalífeyrir 4,5% og barnalífeyrir 0,2%.

Fjöldi lífeyrisþega

	2023	2022	% br.
Ellilífeyrisþegar	3.531	3.504	0,8%
Örorkulífeyrisþegar	343	352	-2,6%
Makalífeyrisþegar	511	569	-10,2%
Barnalífeyrisþegar	26	30	-13,3%
Samtals	4.411	4.455	-1,0%

Lífeyrisgreiðslur í m.kr.

	2023	2022	% br.
Ellilífeyrir	2.095,4	1.845,8	13,5%
Örorkulífeyrir	161,7	162,4	-0,4%
Makalífeyrir	105,7	101,3	4,3%
Barnalífeyrir	4,5	5,3	-15,1%
Samtals	2.367,3	2.114,8	11,9%

Tryggingafræðileg staða

Í tryggingafræðilegri athugun felst að reikna annars vegar áfallnar skuldbindingar miðað við áunninn lífeyrissjóðs sjóðfélaga og hins vegar heildarskuldbindingar miðað við að virkir sjóðfélagar greiði áfram til sjóðsins þar til þeir hefja töku lífeyris. Heildarskuldbindingar lífeyrissjóðs eru þannig samtala af áfallinni skuldbindingu og framtíðarskuldbindingu.

Tillögur um nýjar réttindatöflur voru afgreiddar með breyttum samþykktum á ársfundi Lífeyrissjóðs bænda 2022. Um var að ræða nýjar réttindatöflur í samræmi við reiknilíkan FÍT fyrir lífslíkur allra fæðingar-árganga 1955-2015 og jöfn réttindaávinnsla hliðrast niður um fimm ár og verður miðað við 40 ára tímann frá 20-59 ára. Ekki var gerð breyting á áföllnum réttindum.

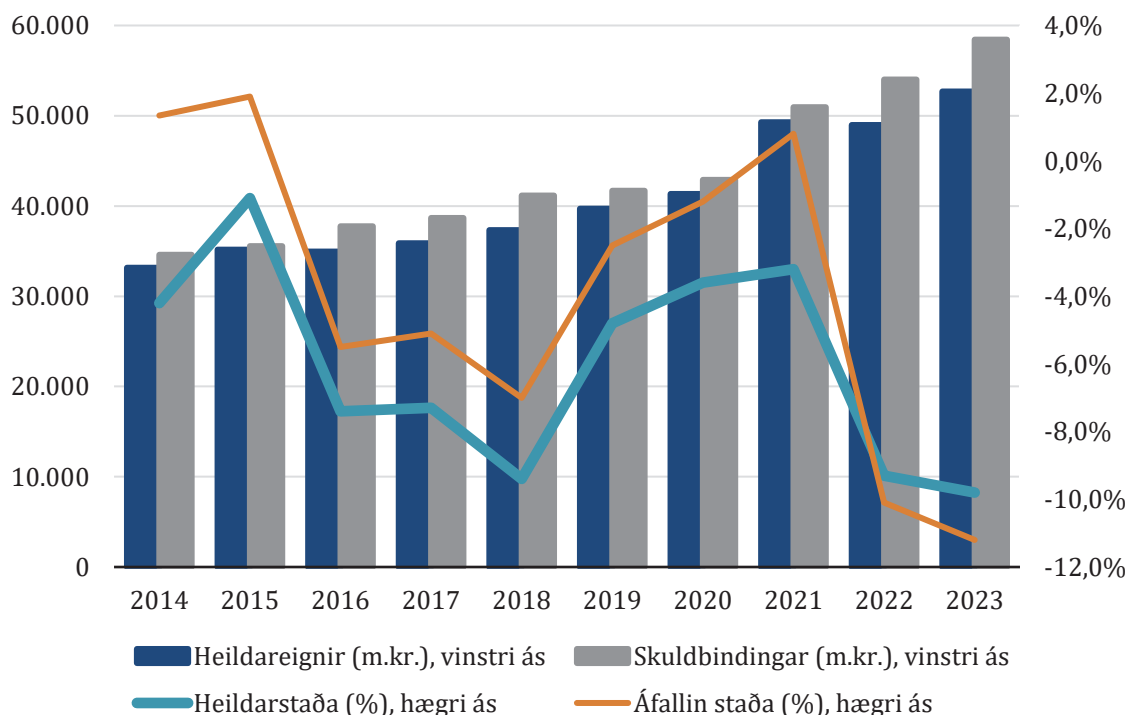
Eftir þrjú hagstæð ár 2019-2021 hvað ávöxtun varðar, reyndust aðstæður lífeyrissjóðum á öllum eignamörkuðum mjög erfiðar á árinu 2022. Nafnávöxtun allra eignaflokka var lítil sem engin eða neikvæð og á sama tíma var verðbólga meiri en þekkst hefur um langt skeið.

Árið 2023 var einnig undir væntingum og ávöxtun talsvert undir 3,5% raunvaxtaviðmiði lífeyrissjóða. Tryggingafræðileg staða sjóðsins versnaði því lítið eitt frá fyrra ári.

Tryggingafræðileg úttekt í árslok 2023 sýnir að heildareignir lífeyrissjóðs bænda eru 52,7 milljarðar króna, heildarskuldbindingar 58,4 milljarðar króna og eru því skuldbindingar umfram eignir 5,7 milljarðar króna eða 9,8% af skuldbindingum. Er þetta annað árið í röð sem eignir reiknast meira en 5% lægri en skuldbindingar en er þó undir 10%. Staða sjóðsins er því innan þeirra marka sem áskilin eru þar sem munur milli eignaliða og heildarskuldbindinga lífeyrissjóða samkvæmt ákvæðum laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrissjóðs og starfsemi lífeyrissjóða má ekki reiknast yfir 5% samfellt í fimm ár, eða 10% í eitt sinn, mælt sem hlutfall af skuldbindingum.

Árlegur rekstrarkostnaður er áætlaður sem meðaltal kostnaðar árin 2021-2023, uppfært til verðlags í lok árs 2023. Tilmæli FÍT túlka það sem svo að áætla skuli fyrir sama kostnaði í 50 ár núvirt með sömu vöxtum og lífeyrisskuldbindingar fyrir lífeyrissjóði, sem taka við iðgjöldum og nýjum sjóðfélögum. Að teknu tilliti til framtíðargreiðslufláðis sjóðsins og aldursdreifingar sjóðfélaga hefur verið notuð fráviksaðferð við mat rekstrarkostnaðar til framtíðar. Miðað er við uppreiknaðan kostnað þriggja undangenginna ára.

Tryggingafræðileg staða í hlutfalli af skuldbindingum (%)

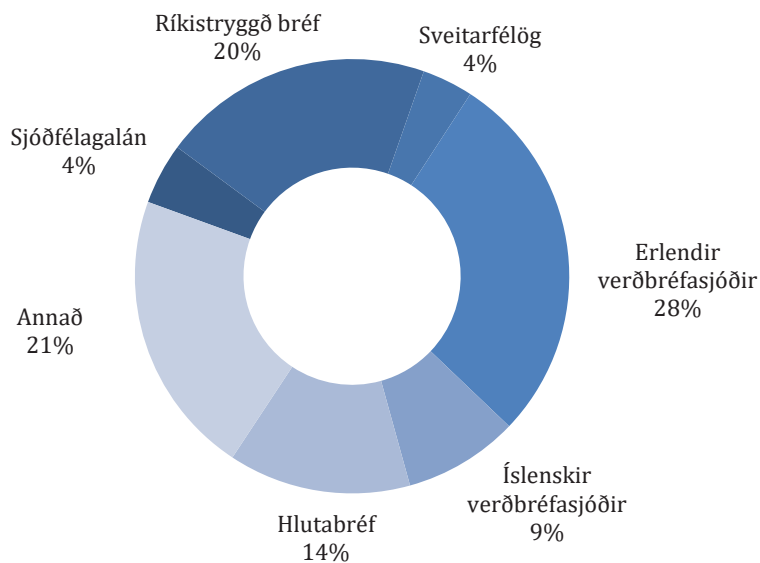
Gerðuberg á Snæfellsnesi

Verðbréfaeign

Verðbréfaeign nam 42.286 m.kr. í árslok 2023 á móti 40.625 m.kr. í árslok 2022. Hlutfall innlendra verðbréfa var 69,6% og erlendra verðbréfa 30,4%. Heildareign í ríkistryggðum bréfum var 20%, þá er ekki meðtalin eign í ríkistryggðum bréfum í verðbréfasjóðum.

Á árinu 2023 ráðstafaði sjóðurinn 5.088 m.kr. til lánveitinga og verðbréfakaupa og seldi verðbréf fyrir 6.667 m.kr. Sala verðbréfa umfram kaup nam því 1.579 m.kr.

Hlutfallsskipting verðbréfaeignar 31.12 2023

Stjórnarháttayfirlýsing 2023

Stjórnarháttayfirlýsing Lífeyrissjóðs bænda er sett með vísan til 51. gr. reglna Fjármálaeftirlits Seðlabanka Íslands (FME) nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Yfirlit yfir ýmis lög, reglugerðir og ýmsar innri reglur sjóðsins er aðgengilegt á vef sjóðsins www.lsb.is. Einnig er vísað til skýrslu stjórnar, ársreiknings og ársskýrslu sjóðsins fyrir árið 2023.

Grundvöllur sjóðsins og hlutverk

Lífeyrissjóður bænda er öllum opin en er jafnframt starfsgreinasjóður bænda, maka þeirra og þeirra sem starfa í landbúnaði. Lífeyrissjóður bænda starfar samkvæmt samþykktum sjóðsins, lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og öðrum reglum sem um lífeyrissjóði gilda.

Sjóðurinn veitir viðtöku iðgjaldi til greiðslu lífeyris vegna eftirlauna til æviloka, örorku eða andláts samkvæmt nánari ákvæðum samþykktanna. Starfsemi sjóðsins felst í rekstri samtryggingarsjóðs. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri eftir þeim reglum sem fram koma í samþykktum sjóðsins.

Sjóðurinn er langtímafjárfestir sem ávaxtar fjármuni sjóðfélaga með það að markmiði að ná sem bestri ávöxtun að teknu tilliti til áhættu. Stjórn leggur áherslu á að þróa hluthafastefnu sjóðsins með þeim hætti að hún styðji við góða stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn fer með eignarhlut í.

Umboðsskylda

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við gildandi lög og reglur og sannfæringu sína með þeim hætti að hagsmuna sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvarðanir styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins.

Stjórn, framkvæmdastjóri og aðrir þeir er hafa heimild til að koma fram fyrir hönd sjóðsins, mega ekki gera neinar þær ráðstafanir sem bersýnilega eru til þess fallnar að afla ákveðnum sjóðfélögum, félögum eða öðrum ótilhlýðilegra hagsmuna umfram aðra eða á kostnað sjóðsins.

Stjórnarmaður er ekki bundinn af fyrirmælum þeirra sem kjósa hann til setu í stjórn sjóðsins.

Stjórnarhættir og stjórnarháttayfirlýsing

Lífeyrissjóður bænda leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins. Með stjórnarháttayfirlýsingu þessari er sjóðfélögum, iðgjaldagreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Stjórnarháttayfirlýsing Lífeyrissjóðs bænda fyrir árið 2023 byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykktu sjóðsins, reglna FME þar um, meðal annars reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 6. útgáfu leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnum af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Lög, reglur og leiðbeiningar sem sérstaklega varða stjórnarhætti sjóðsins

Eftirfarandi er yfirlit yfir hluta þeirra laga, reglugerða og annarra reglna sem varða starfsemi sjóðsins. Yfirlitið er í upplýsingaskyni og er ekki tæmandi.

Lög frá Alþingi:

- Lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða
- Lög nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi
- Lög nr. 3/2006 um ársreikninga
- Lög nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga
- Lög nr. 140/2018 um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka
- Lög nr. 94/2019 um endurskoðendur og endurskoðun
- Lög nr. 150/2020 um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna

Reglugerðir, reglur og leiðbeinandi tilmæli:

- Reglugerð nr. 391/1998 um skyldu-tryggingu lífeyrissréttinda og starfsemi lífeyrissjóða
- Reglugerð nr. 698/1998 um ráðstöfun iðgjalds til lífeyrissparnaðar og viðbótartryggingaaverndar
- Reglugerð nr. 916/2009 um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila lífeyrissparnaðar
- Reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða
- Reglur FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila
- Reglur FME nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 3/2010 um mat á hæfi lykilstarfsmanna
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 6/2014 um útvistun hjá eftirlitsskyldum aðilum
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 1/2019 vegna áhættu við rekstur upplýsingakerfa

Innri reglur:

- Samþykktir Lífeyrissjóðs bænda
- Fjárfestingarstefna
- Áhættustefna og áhættustýringarstefna
- Hluthafastefna og stefna um ábyrgar fjárfestingar
- Útvistunarstefna
- Samskipta- og siðareglur
- Starfsreglur stjórnar
- Starfsreglur framkvæmdastjóra
- Starfsreglur endurskoðunarnefndar
- Verklagsreglur um viðskipti stjórnarmanna og starfsmanna með fjármálagerninga
- Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna

Reglur og viðmið:

Siða- og samskiptareglur

Stjórn sjóðsins hefur sett siða- og samskiptareglur fyrir starfsmenn og stjórnarmenn sjóðsins. Reglunum er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunaárekstrum og auka öryggi í meðferð fjármuna sjóðsins.

Í reglunum er meðal annars fjallað um góða starfshætti, hagsmunaárekstra, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og reglur um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir.

Hluthafastefna

Það er markmið stjórnar að hluthafastefnan styðji við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra. Í hluthafastefnunni eru kynntar áherslur stjórnar sjóðsins varðandi viðmið um stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í. Stefnunni er ætlað að stuðla að faglegum samskiptum við stjórnir félaga sem sjóðurinn á hlut í sem og annarra hluthafa, auka gagnsæi í störfum og trúverðugleika á markaði.

Stefna um ábyrgar fjárfestingar

Stefnan markar stefnu sjóðsins um siðferðileg viðmið í fjárfestingum sem lífeyrissjóðum ber að setja sér samkvæmt 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrissréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Viðmið um ábyrgar fjárfestingar eru hluti af fjárfestingarstefnu sjóðsins og ber sjóðnum að líta til og stuðla að samfélagslegri ábyrgð þeirra félaga sem hann fjárfestir í. Sjóðurinn gerir kröfu um að þau fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir lögum og reglum sem gilda um starfsemi þeirra. Mikilvægt er að fyrirtækin horfi til leiðbeininga um góða stjórnarhætti og viðmiða sem lúta að samfélagslegri ábyrgð og góðri umgengni um auðlindir.

Áhættustýring og innra eftirlit

Áhættustýring

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu og áhættustýringarstefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnurnar grundvallast á lagafyrirmælum, reglugerðum og stefnumótun sjóðsins. Stefnurnar byggja á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, vakta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins.

Lögð er áhersla á að stefnurnar og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum varðandi innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Áhættustjóri sjóðsins hefur yfirumsjón með framkvæmd stefnanna og áhættustýringu sjóðsins. Hann heyrir beint undir fram-

kvæmdastjóra. Til að tryggja honum aukið sjálfstæði í starfi og milliliðalausn aðgang stjórnar að upplýsingum er honum heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu sjóðsins, beint og milliliðalaust til stjórnar sjóðsins og endurskoðunarnefndar.

Í stefnunum er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, umfjöllun um helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins, mat á þeim og tilgreint með hvaða hætti fylgst er með þeim. Nánari upplýsingar um áhættustýringu er að finna í ársskýrslu og í skýringum í ársreikningi.

Innra eftirlit

Innra eftirlit sjóðsins nær yfir sérhverja aðgerð af hálfu stjórnar, stjórnenda og starfsmanna til að stýra áhættu, þar sem því verður við komið og auka líkur á að settum markmiðum verði náð við rekstur sjóðsins. Stjórnendur annast skipulagningu og framkvæmd innra eftirlits en að framkvæmd þess koma í raun allir starfsmenn sjóðsins með einum eða öðrum hætti.

Skipulag innra eftirlits tekur mið af reglum FME nr. 577/2012 og er innra eftirlit sjóðsins yfirfarið árlega af þeim sem annast innri endurskoðun hjá sjóðnum. Innra eftirlit sjóðsins byggir meðal annars á skýrsluskilum, reglulegri upplýsingagjöf, skráðum verkferlum og starfslýsingum, reglum um aðgreiningu starfa, skipulegum aðgangsstýringum og skilvirkri áhættustefnu og áhættueftirliti.

Áhættustefna, áhættustýringarstefna og áhættustýring sjóðsins er veigamikill þáttur í innra eftirliti.

Helstu verkþættir í starfsemi sjóðsins byggja á skriflegum ferlum og starfslýsingum starfsmanna sem auka áreiðanleika og stuðla að fylgni við lög og reglur. Verkferlar og starfslýsingar eru yfirfarnar reglulega. Aðskilnaði starfa og aðgangsstýringum innan sjóðsins er ætlað að draga úr villu- og sviksemisáhættu. Margþætt skýrsluskil, afstemmingar og upplýsingagjöf til opinberra aðila, stjórnar sjóðsins og einstakra stjórnenda veita aðhald í rekstri.

Hvað upplýsingakerfi sjóðsins varðar er í gildi öryggisstefna sjóðsins sem nær til meðferðar og varðveislu gagna. Henni er ætlað að tryggja örugga meðferð og varðveislu upplýsinga sem þýðingu hafa fyrir starfsemi sjóðsins.

Eftirlitsaðgerðir og sjálfvirk vöktun miða að því að lágmarka áhrif rekstrarfrávika á upplýsingakerfi. Neyðaráætlun sjóðsins er ætlað að taka á alvarlegri rekstrarfrávikum með endurheimt upplýsingakerfa.

Stjórnskipulag

Ársfund sjóðsins skal halda fyrir lok júní ár hvert og eiga allir sjóðfélagar rétt til fundarsetu með málfrelsi og atkvæðisrétti.

Á ársfundi skal leggja fram og gera grein fyrir skýrslu stjórnar, ársreikningi fyrir síðasta starfsár, tryggingafræðilegri úttekt, fjárfestingarstefnu sjóðsins, stjórnarkjöri og tillögum um breytingar á samþykktum sjóðsins þegar slíkar tillögur liggja fyrir.

Um tillögur um breytingar á samþykktum sjóðsins fer samkvæmt ákvæðum 25. gr. samþykpta sjóðsins. Til breytinga á samþykktum þarf 2/3 greiddra atkvæða á ársfundi. Tillögur sjóðfélaga og/eða stjórnar um breytingar á samþykktum má því aðeins taka fyrir, að þær hafi komið fram a.m.k. fjórum vikum fyrir ársfund. Stjórn sjóðsins skal minnst tveimur vikum fyrir ársfund kynna á vefsvæði sjóðsins tillögur um breytingu samþykpta. Tillögurnar skulu lagðar fram á ársfundi til samþykktar eða synjunar og skal þeirra getið í fundarboði. Ennfremur skulu þær liggja frammi á skrifstofu sjóðsins í tvær vikur fyrir ársfund og þær auglýstar þannig að sjóðfélögum gefist kostur á að koma að athugasemdum á ársfundi.

Nánar er fjallað um stjórnskipulag sjóðsins í samþykktum sem og lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Stjórn ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins og skal sjá um að skipulag hans og starfsemi sé jafnan í réttu og góðu horfi. Hún tekur stefnumarkandi ákvarðanir, er varða hag og starfsemi sjóðsins, og annast um að nægilegt eftirlit sé haft með bókhaldi og meðferð fjármuna sjóðsins. Stjórn mótar og samþykkir fjárfestingarstefnu, innra eftirlit sjóðsins og skjalfestir eftirlitsferla. Stjórn ræður framkvæmdastjóra, sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila til að annast innri endurskoðun og löggiltan endurskoðanda eða endurskoðunarfélag til að annast ytri endurskoðun hjá sjóðnum. Stjórn felur tryggingastærðfræðingi að annast tryggingafræðilega athugun. Meðal annarra mála sem stjórn fjallar um á fundum sínum eru veigameiri fjárfestingaákvarðanir sem og tillögur að

breytingum á samþykktum, fjárfestingarstefna, hluthafastefna, áhættustefna, lána-reglur, fjárhagsáætlun og kynningarmál. Stjórn hefur sett sér starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Framkvæmdastjóri

Stjórn sjóðsins ræður framkvæmdastjóra, ákveður laun hans og önnur starfskjör, veitir honum prókúruumboð og setur honum starfsreglur.

Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur og fer í því efni eftir ákvæðum laga og samþykktum sjóðsins og þeirri stefnu og fyrirmælum, sem stjórn hefur gefið. Framkvæmdastjóri ræður starfsmenn til sjóðsins.

Framkvæmdastjóri sjóðsins er Ólafur K. Ólafs.

Endurskoðun

Ársreikningur er endurskoðaður og áritaður af löggiltum ytri endurskoðanda.

Innri endurskoðun sjóðsins er í höndum sjálfstætt starfandi endurskoðanda.

Endurskoðun sjóðsins og innri endurskoðun er í höndum aðskilinna endurskoðunar-fyrirtækja.

Endurskoðunarnefnd gerir tillögu til stjórnar um val á ytri og innri endurskoðendum sjóðsins.

Ytri endurskoðun sjóðsins er í höndum KPMG og innri endurskoðun er hjá Deloitte.

Tryggingastærðfræðingur

Tryggingafræðileg athugun er framkvæmd árlega í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997 og reglugerð nr. 391/1998.

Athuginin er framkvæmd af löggiltum tryggingastærðfræðingi samkvæmt samningi við sjóðinn.

Með athugininni er lagt mat á áfallnar skuldbindingar sjóðsins og væntar framtíðar-skuldbindingar annars vegar og núverandi eignir og vænt iðgjöld og ávöxtun hins vegar.

Tryggingastærðfræðingur sjóðsins er Bjarni Guðmundsson hjá TBG ehf.

Endurskoðunarnefnd skipuð af stjórn

Samkvæmt ákvæðum laga um ársreikninga skulu einingar tengdar almannahagsmunum, þar á meðal lífeyrissjóðir, starfrækja endurskoðunarnefnd.

Stjórn skipar endurskoðunarnefnd sem heyrir beint undir stjórn.

Um markmið, skipan, heimildir, ábyrgð og verkefni endurskoðunarnefndar er fjallað um í starfsreglum, sem settar eru af stjórn.

Endurskoðunarnefndina skipa:

- Alexander G. Eðvardsson, formaður, fyrrverandi endurskoðandi og partner hjá KPMG
- Guðrún Lárusdóttir, bóndi og viðskipta-fræðingur
- Jóhann Már Sigurbjörnsson, kerfisstjóri, MBA, viðskipta- og tölvufræðingur

Skipan stjórnar og stjórnarmenn

Stjórn skal skipuð fimm mönnum kjörnum á ársfundi sjóðsins til þriggja ára í senn og þremur til vara, sbr. 5. gr. og 26. gr. samþykpta sjóðsins, dags. 31. ágúst 2023.

Í aðalstjórn eru:

- Guðrún Lárusdóttir, formaður stjórnar
- Jóhann Már Sigurbjörnsson, vara-formaður
- Bjartur Thorlacius
- Einar Ófeigur Björnsson
- Vigdís Häsler

Sjálfsmat stjórnar

Stjórn framkvæmir frammistöðumat á störfum sínum í samræmi við starfsreglur.

Niðurstöður eru nýttar af stjórn til að þróa starfshætti og styðja við góða stjórnarhætti. Spurningar lúta að skipan og skipulagi stjórnar, hlutverki og ábyrgð sem og frammistöðu hennar og undirnefndar.

Fjöldi funda

Á árinu 2023 voru haldnir 16 stjórnarfundir.

Staðfest á fundi stjórnar 29. apríl 2024.

STJÓRN LÍFEYRISSJÓÐS BÆNDA

Guðrún Lárusdóttir, formaður stjórnar
Jóhann Már Sigurbjörnsson, varaformaður
Bjartur Thorlacius
Einar Ófeigur Björnsson
Vigdís Häsler

Framkvæmdastjóri

Ólafur K. Ólafs

Hluthafastefna og stefna um ábyrgar fjárfestingar

Um gildissviðið

Stjórn Lífeyrissjóðs bænda uppfærði hluthafastefnu og stefnu um ábyrgar fjárfestingar 23. nóvember 2022. Í fjárfestingum sjóðsins er ávallt litið til umhverfismála, félagslegra málefna og stjórnarháttanna. Það er grundvallarsjónarmið í eignastýringu sjóðsins.

Gildissviðið í hluthafastefnu og stefnu um ábyrgar fjárfestingar er þó haft þrengra þar sem fram kemur að sjóðurinn mun fyrst og fremst beita sér þar sem hann hefur verulegra hagsmuna að gæta vegna hlutfalls-

legrar stærðar fjárfestingar af eignasafni sjóðsins og/eða hlutfallslegrar stærðar beins eignarhlutar sjóðsins í einstöku félagi og útilokar því ekki að hann beiti sér þrátt fyrir að framangreind grundvallarsjónarmið séu ekki uppfyllt.

Stefnurnar munu þróast áfram og taka breytingum í samræmi við almenna þróun í ábyrgum fjárfestingum og reynslu sjóðsins af framkvæmdinni.

Hluthafastefna

Hlutverk Lífeyrissjóðs bænda er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri samkvæmt gildandi lögum og samþykktum. Sjóðurinn hefur það að markmiði að hámarka ávöxtun á eignum sjóðfélaga til lengri tíma litið að teknu tilliti til áhættu og hámarka þannig lífeyrisréttindi þeirra að lokinni starfsævi.

Sjóðurinn leggur áherslu á umhverfismál, félagsleg málefni og stjórnarhætti félaga og fyrirtækja við fjárfestingaákvörðanir sínar og er meðvitaður um þá staðreynd að þær ákvörðanir hafa áhrif á ólíka hagaðila og samfélagið í heild.

Hluthafastefna þessi markar stefnu í stjórnarháttum Lífeyrissjóðs bænda, sem hluthafi í félögum sem hann fjárfestir í.

Stefnunni er ætlað að stuðla að faglegum samskiptum við stjórnir félaga sem sjóðurinn á hlut í sem og annarra hluthafa, auka gagnsæi í störfum sjóðsins og trúverðugleika á markaði.

Varðandi stefnu Lífeyrissjóðs bænda í umhverfis- og félagsmálum vísast til stefnu sjóðsins í ábyrgum fjárfestingum.

Gildissvið

Hluthafastefna Lífeyrissjóðs bænda á fyrst og fremst við um innlendar skráðar fjárfestingar sjóðsins þar sem hann fer með verulegan eignarhlut eða 2,5% eða hærri beinan eignarhlut í einstöku félagi, þar sem sjóðurinn er meðal fimm stærstu hluthafa félags eða þar sem eignarhlutur er 1% eða hærri af heildareignum lífeyrissjóðsins.

Samkeppni

Stjórn Lífeyrissjóðs bænda gerir sér grein fyrir að eignarhald á verulegum hlut í félögum á sama markaði kallar á sérstaka aðgæslu af hálfu sjóðsins.

Hluthafafundir

Lífeyrissjóður bænda leitast við að sækja hluthafafundi félaga sem hann er hluthafi í samkvæmt gildissviði stefnu þessarar. Almennt styður sjóðurinn tillögur stjórnar að því gefnu að þær teljist vera til hagsbóta fyrir umrætt félag og hagsmuni sjóðsins.

Framkvæmdastjóri sjóðsins fer með atkvæði sjóðsins í umboði stjórnar sjóðsins á hluthafafundum félaga, en hefur heimild til að framselja umboðið.

Val og kröfur til stjórnarmanna

Almennt tilnefnir Lífeyrissjóður bænda ekki fulltrúa í stjórnir félaga fyrir aðalfundi þeirra. Í þeim tilfellum sem ekki er sjálfkjörið til stjórnar tekur framkvæmdastjóri saman ákvörðun stjórnar um hvernig sjóðurinn hyggst ráðstafa atkvæðum sínum. Að jafnaði taka stjórnarmenn Lífeyrissjóðs bænda ekki sæti í umboði sjóðsins í stjórn félaga sem falla undir stefnu þessa.

Lífeyrissjóður bænda leggur áherslu á að stjórnir félaga starfi í samræmi við góða stjórnarhætti. Það felur meðal annars í sér að stjórnarmenn séu sjálfstæðir í störfum sínum og beri hagsmuni félags, sem þeir starfa í umboði fyrir, umfram aðra hagsmuni þar með talið eigin hagsmuni.

Samskipti við stjórnarmenn og stjórnendur

Lífeyrissjóður bænda hlutast ekki til með beinum hætti um stjórnarstörf einstakra stjórnarmanna í félögum eftir að þeir hafa hlotið kosningu í stjórn. Komi til þess að sjóðurinn þurfi að eiga samskipti við stjórn eða stjórnendur þar sem sjóðurinn er hluthafi og í samræmi við gildissvið hluthafastefnu þessarar, skal þess gætt að samskipti séu í samræmi við verklagsreglur viðkomandi félags, ákvæði samkeppnislaga og reglur um innherjaupplýsingar.

Starfskjarastefnur og kjör stjórnarmanna

Lífeyrissjóður bænda gerir kröfu um að gætt sé hófs við gerð starfskjarastefnu og ákvörðun kjara stjórnarmanna félaga sem falla undir hluthafastefnuna. Gæta þarf þess að allar ákvarðanir séu í samræmi við hlutafélagalög, taki mið af stærð félagsins, umfangi og þess markaðar sem það starfar á. Þá sé þess gætt að árangurstengdar greiðslur og valréttir stjórnenda og starfsfólks félaga séu skýrt afmarkaðir og fari saman við langtímahagsmunir félagsins.

Stefna um ábyrgar fjárfestingar

Stjórn Lífeyrissjóðs bænda hefur mótað sér stefnu um ábyrgar fjárfestingar. Stefna þessi markar stefnu sjóðsins um siðferðisleg viðmið í fjárfestingum sem lífeyrissjóðum ber að setja sér.

Með ábyrgum fjárfestingum er átt við að litið sé til umhverfismála, félagslegra málefna og stjórnarháttar félaga og fyrirtækja.

Gildissvið

Stefna Lífeyrissjóðs bænda í ábyrgum fjárfestingum á fyrst og fremst við um innlendar fjárfestingar sjóðsins í skráðum félögum þar sem hann fer með 2,5% eða hærri beinan eignarhlut í einstöku félagi, þar sem sjóðurinn er meðal fimm stærstu hluthafa félags eða þar sem eignarhlutur er 1% eða hærri af heildareignum sjóðsins.

Viðmið

Almennt horfir Lífeyrissjóður bænda til lengri tíma í fjárfestingum sínum. Það er í samræmi við langtímaskuldbindingar sjóðsins sem fara saman við langtíma-sjónarmið um ábyrga og sjálfbæra viðskiptahætti í félögum sem hann fjárfestir í.

Stefnu þessa hefur sjóðurinn til hliðsjónar við einstakar fjárfestingaákvæðanir, eftirfylgni þeirra og við mótun fjárfestingarstefnu.

Lífeyrissjóður bænda gerir kröfu um að félög sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir þeim lögum og reglum, sem um starfsemi þeirra gilda á þeim stað þar sem hún fer fram. Einnig horfir sjóðurinn til alþjóðlegra meginreglna Sam-

einuðu þjóðanna um samfélagsábyrgð í fjárfestingum sínum.

Aðferðir og framkvæmd

Við mat á fjárfestingum sem falla undir stefnu þessa, fylgir Lífeyrissjóður bænda eftir stefnunni með því að kanna stefnu félaga með tilliti til fyrrgreindra viðmiða. Almennt eru erlendar fjárfestingar sjóðsins í verðbréfasjóðum frekar en í einstökum erlendum félögum.

Við mat á rekstraraðila skuldabréfa- og hlutabréfasjóða gerir Lífeyrissjóður bænda kröfu um að stefna þeirra í ábyrgum fjárfestingum sé könnuð og niðurstöðurnar lagðar til grundvallar heildarmati við fjárfestingarákvörðun. Stefna rekstraraðila í ábyrgum fjárfestingum þarf ekki að vera skilyrði fyrir fjárfestingu heldur hluti af heildarmati fjárfestingarinnar.

Komi í ljós að félag sem fellur undir stefnu þessa verði uppvíst að fráviki á grundvelli fyrrgreindra viðmiða mun Lífeyrissjóður bænda beita sér fyrir því að félagið ráðist í viðeigandi úrbætur.

Við slíka ákvörðun er þó ávallt gætt ýtrustu varfærni þar sem heildarhagsmunir Lífeyrissjóðs bænda og sjóðfélaga eru hafðir að leiðarljósi.

Áhættustefna

Áhættustefna er skjalfest stefna stjórnar Lífeyrissjóðs bænda um áhættu í starfsemi sjóðsins sem stjórn er reiðubúin að taka í samræmi við markmið og framtíðarsýn sjóðsins og nær yfir bæði fjárhagslega áhættu og rekstraráhættu. Stjórn samþykkti endurskoðaða og uppfærða áhættustefnu sjóðsins 23. nóvember 2022 sem endurskoðaða skal á þriggja ára fresti og að auki ef markverðar breytingar verða á áhættusniði sjóðsins.

Markmið áhættustefnu

Markmið stjórnar með setningu áhættustefnu er að greina frá áhættuvilja stjórnar, áhættupoli sjóðsins og hvernig skuli greina, vakta og stýra áhættu hans í samræmi við reglugerð um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða nr. 590/2017.

Áhættustefnan helst í hendur við fjárfestingarstefnu, þar sem stjórn hefur sett takmarkanir á áhættutöku. Áhættustefnunni er einnig ætlað að skapa grundvöll fyrir virkri upplýsingagjöf til stjórnar og stuðla að því að stjórn og starfsmenn sem annast rekstur sjóðsins séu meðvitaðir um áhættu og gefist þannig betri kostur á því að bregðast við ef áhætta fer út fyrir ásættanleg mörk.

Viðhorf stjórnar til áhættu

Stjórn sjóðsins hefur rætt viðhorf sitt til áhættu. Stjórn vill tryggja að unnt verði að standa við lífeyrisskuldbindingar sjóðsins að því leyti að líkur á að breyta þurfi réttindum eða iðgjöldum til lágmarkstryggingarverndar séu lágmarkaðar, en þó svo að betri langtímaráunávöxtun fáið en með því að fjárfesta eingöngu í skuldabréfum. Tryggingafræðileg staða er því ráðandi þáttur hvað varðar áhættupól sjóðsins.

Viðhorf til áhættu gerir það að verkum að fjárfestingarstefna sjóðsins þarf að vera nokkuð aðhaldssöm og fela í sér litlar líkur á að breyta þurfi réttindum eða iðgjöldum í framtíðinni.

Heildaráhættustýring

Í daglegri starfsemi sinni stendur sjóðurinn frammi fyrir ýmsum tegundum áhættu.

Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á því að starfsemi sjóðsins sé í samræmi við lög nr. 129/1997, reglugerðir settar samkvæmt þeim og í samræmi við samþykktir sjóðsins. Í því felst

að stjórn sjóðsins ber endanlega ábyrgð á því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, vakta, meta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins meðal annars með því að móta innra eftirlit sjóðsins og skjalfesta ferla.

Hlutverk stjórnar er jafnframt að gera sér grein fyrir þeim áhættum sem fylgja starfsemi sjóðsins, ásamt því að setja ásættanleg mörk. Í samræmi við það mótast stjórn fjárfestingarstefnu, áhættustefnu og áhættustýringarstefnu sem lagðar eru til grundvallar við eignastýringu sjóðsins.

Helstu áhættuþættir

Fjárhagsleg áhætta (nr. 1-6) er tengd fjárfestingarstarfsemi sjóðsins, þ.e. þróun eigna og skuldbindinga auk sjóðstreymis. Fjárhagslegar áhættur eru lífeyristryggingaráhætta, áhætta tengd eigna- og skuldbindingajöfnuði, markaðsáhætta, mótaðilaáhætta, lausafjár-áhætta og samþjöppunaráhætta.

1. Lífeyristryggingaráhætta.

Hætta á að lífeyrissjóður vanmeti lífeyrisskuldbindingar sínar vegna vanmats eða óvissu tengdum lýðfræðilegum þáttum, svo sem forsendum um dánar- og örorkutíðni auk forsendna um vexti og verðbólgu.

Árlega eru framkvæmd álagspróf þar sem áhrif ýmissa þátta eru metin miðað við fyrirfram skilgreinda álagsþætti.

2. Áhætta tengd eigna- og skuldbindingajöfnuði.

Hætta á að eignir mæti ekki skuldbindingum til lengri tíma, sem má til að mynda rekja til óhagstæðra markaðsbreytinga, sem hafa önnur áhrif á eignir en skuldbindingar. Þar sem lífeyrisskuldbindingar eru að fullu verðtryggðar en eignasafnið ekki, geta eignir í erlendum myntum unnið á móti verðtryggingarjöfnuði í sjóðnum.

3. Markaðsáhætta.

Hætta á fjárhagslegu tapi eða óhagstæðum breytingum á fjárhagslegri stöðu sem stafa beint eða óbeint af sveiflum á virði eigna, þ.m.t. vegna breytinga á vöxtum (vaxta- og endurfjármögnunaráhætta) og gengi gjaldmiðla (gjaldmiðlaáhætta),

Vaxta og endurfjármögnunaráhætta.

Hætta á að breytingar á vöxtum og lögun vaxtaferilsins leiði til lækkunar á virði skuldabréfa og að ekki verði hægt að fjárfesta í skuldabréfum á jafn hárrí ávöxtunarkröfu í framhaldinu.

Uppgreiðsluáhætta. Hætta á að skulda-bréf með föstum vöxtum verði greitt upp fyrir gjalddaga og að sjóðurinn fái ekki þá ávöxtun sem stefnt er að.

Gjaldmiðlaáhætta. Hætta á að breytingar á gengi gjaldmiðla rýri verðmæti erlendra eigna sjóðsins mælt í íslenskum krónum.

4. **Mótaðilaáhætta.** Hætta á fjárhagslegu tapi sökum þess að mótaðili uppfyllir ekki skuldbindingar sínar.
5. **Lausafjárahætta.** Hætta á að sjóðurinn hafi ekki yfir nægu lausu fé að ráða til að standa undir skuldbindingum sínum eða þurfi að selja eignir á óviðunandi verði.
6. **Samþjöppunaráhætta.** Hætta á auknu fjárhagslegu tapi vegna of mikillar samþjöppunar eigna.
7. **Rekstraráhætta.**

Hætta á fjárhagslegu tapi vegna ófullnægjandi innri kerfa, stefnu eða verkferla, háttsemi starfsmanna eða ytri þátta.

Rekstraráhættu er stýrt með virku innra eftirliti sem er hluti af daglegri starfsemi sjóðsins. Innra eftirlit samanstendur meðal annars af skjalfestum verkferlum, aðskilnaði starfa, ábyrgðum og heimildum starfsmanna, úttektum ásamt öðrum innri reglum.

Árlega framkvæmir áhættustjóri mat þar sem áhættuþættir sem snúa að rekstri sjóðsins eru kortlagðir á skipulegan hátt, möguleg áhrif þeirra greind, virkni stýringa og viðbragðsáætlun, sem stjórn hefur sett, er metin þegar niðurstöður eru kynntar fyrir stjórn á stjórnarfundi. Í framhaldinu er ákveðið hvort grípa eigi til aðgerða til þess að bæta stýringu áhættuþátta.

Meðal þeirra rekstraráhættuþátta sem sem litið er til eru eftirfarandi:

- **Starfsmannaáhætta:** Hætta á að uppsagnir eða veikindi starfsmanna leiði til rekstrarerfiðleika og/eða fjárhagslegs taps.

- **Hætta á að sviksemi** starfsmanna rekstraraðila eða utanaðkomandi aðila leiði til fjárhagslegs taps.

- **Orðsporsáhætta:** Hætta á að hnekkir á orðspori sjóðsins leiði til fjárhagslegs taps.

- **Upplýsingatækniáhætta og öryggismál:**

Áhætta sem getur falist í röngum og/eða ófullnægjandi upplýsingum, tiltækileika upplýsinganna, rangri úrvinnslu þeirra, aðgangsheimildum og öðrum öryggismálum.

- **Lög og reglur:** Hætta á að sjóðurinn starfi ekki í samræmi við lög og reglur, og/eða að lagabreytingar eða túlkun laga leiði til fjárhagslegs taps eða verði sjóðnum íþyngjandi á annan hátt.

- **Áhætta vegna útivistunar:** Áhætta sem felst í útivistunarsamningi, þ.m.t. hagsmunaaðrekstrar sem skapast geta milli sjóðsins og útivistunaraðilans.

- **Upplýsingaáhætta:** Hætta á að upplýsingar sem sjóðurinn lætur frá sér, gefi villandi mynd eða leiði til ákvarðanatöku sjóðfélaga á röngum forsendum.

- **Verkferlar og framkvæmd:** Hætta á að mistök starfsmanna, ófullnægjandi verkferlar eða því að verkferlum sé ekki fylgt leiði til fjárhagslegs taps fyrir sjóðinn.

8. **Fylgni milli áhættuþátta.** Hætta á að fylgni áhættuþátta verði til þess að heildaráhrif þeirra á sjóðinn verði önnur heldur en ef hver áhættuþáttur væri öðrum óháður. Markmið stjórnar er að eignir sjóðsins séu það fjölbreyttar að áhrif einstakra undirliggjandi áhættuþátta séu takmörkuð. Nánar er kveðið á um dreifingu eigna í fjárfestingarstefnu.

9. **Áhættumenning** sjóðsins felur í sér að stjórn, framkvæmdastjóri og aðrir starfsmenn sem koma að rekstri sjóðsins skulu þekkja og skilja hlutverk sitt gagnvart þeim áhættuþáttum sem sjóðurinn stendur frammi fyrir og hvernig þeim er stýrt með tilliti til áhættuvilja stjórnar.

Foss á Síðu

Samskipta- og siðareglur

Samskipta- og siðareglur voru samþykktar af stjórn Lífeyrissjóðs bænda 9. maí 2022 og gilda þær fyrir stjórn og starfsmenn sjóðsins.

Reglum þessum er ætlað að undirstrika tiltekin grunngildi í störfum og starfsháttum.

Ábyrgð

Stjórnar- og starfsmenn sjóðsins gera sér ljósa þá ábyrgð sem fylgir því að hafa umsjón og eftirlit með þeim fjármunum sem eru í eigu sjóðfélaga.

Í ábyrgðinni felst meðal annars að fara í hvívetna eftir þeim lögum og reglum er gilda, að hagsmunir sjóðfélaga séu í fyrirrúmi og að fjárfestingar sjóðsins byggji á góðu viðskipta-siðferði.

Þagnarskylda og meðferð trúnaðarupplýsinga

Á stjórnar- og starfsmönnum hvílir þagnarskylda um málefni sjóðsins, s.s. málefni sjóðfélaga, lífeyrisþega og önnur atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu sem stjórnar- og

starfsmenn sjóðsins og leynt skulu fara samkvæmt lögum eða eðli máls.

Stjórn og starfsfólk sjóðsins er ábyrgt fyrir því að gögn sem þeir taka við og fara skuli leynt komist ekki í hendur annarra. Þagnarskylda helst þó látið sé af starfi.

Góðir starfshættir

Stjórnar- og starfsmenn skulu leggja rækt við starf sitt og stunda það af kostgæfni. Öll störf og aðrar athafnir skulu miða að því að vera sjóðnum, sjóðfélögum og öðrum sem sjóðurinn veitir þjónustu til framdráttar.

Stjórnar- og starfsmenn skulu ávallt gæta þess utan vinnutíma að aðhafast ekkert það sem getur vakið efa um hæfni þeirra til að sinna störfum fyrir sjóðinn eða skaðað ímynd hans. Forðast ber hvers konar hagsmuna-árekstra milli starfa þeirra og annarra athafna eða tengsla utanaðkomandi aðila.

Stjórnar- og starfsmenn mega ekki taka þátt í meðferð mála sem varða sjóðinn og þá persónulega. Stjórnar- og starfsmanni er skylt að upplýsa um slík atvik.

Hagnýting trúnaðarupplýsinga

Stjórnar- og starfsmönnum er óheimilt að nýta sér trúnaðarupplýsingar, beint eða óbeint til öflunar eða ráðstöfunar verðbréfa sjálfum sér eða öðrum til hagsbóta.

Viðskiptahættir

Sjóðurinn leggur áherslu á mikilvægi þess að eiga góð samskipti við þá aðila sem hann á samskipti við hvort sem um er að ræða iðgjaldagreiðendur, sjóðfélaga, þjónustuaðila á fjármálamarkaði eða útgefendur verðbréfa.

Sjóðurinn leggur áherslu á að ávöxtun fjármuna sjóðsins taki mið af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma. Það næst meðal annars með góðum samskiptum við aðila á verðbréfamarkaði. Þau samskipti þurfa að vera í samræmi við almennar grunnreglur er tryggja gott viðskiptasiðferði og hagsmuni sjóðfélaga.

Lögð er áhersla á að allar kynningar sem tekið er þátt í og önnur samskipti séu hlutlæg, nákvæm, sönn og í samræmi við lög og almennt siðferði.

Ferðalög

Eðlilegt er að stjórnar- og starfsmenn sjóðsins sækja kynningar- og fræðslufundi um fjárfestingar, sem skipulagðar eru af þjónustuaðilum bæði innanlands og utan og eru til þess fallnir að afla sjóðnum upplýsinga um viðskiptatækifæri, valkosti í eignastýringu eða annað er skiptir máli fyrir sjóðinn. Efni fundanna verður að vera stutt gögnum sem eru til reiðu á fundunum. Skal gögnunum haldið til haga í minnst eitt ár.

Vettvangur funda á ekki að krefjast ferðalaga umfram það sem nauðsynlegt getur talist. Sjóðurinn skal að jafnaði bera kostnað vegna ferða og gistingar.

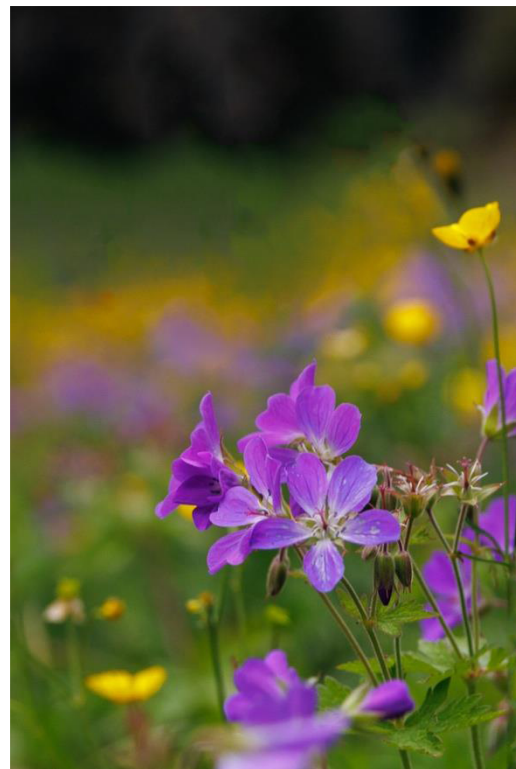
Þjóði skipuleggjendur upp á útivistar- eða skemmtiatriði, svo sem íþróttar- eða menningarviðburði, í tengslum við slíka fundi skulu þeir viðburðir vera almennt viðeigandi og ganga sem minnst á hefðbundinn vinnutíma.

Gjafir og boð

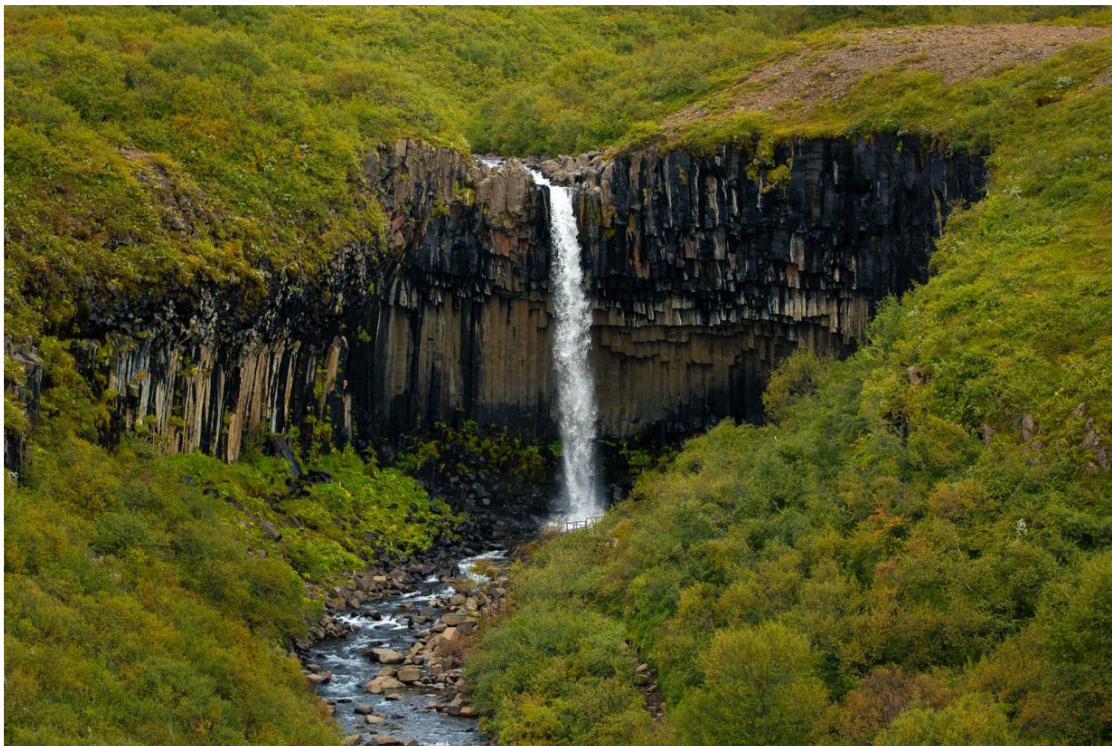
Stjórnar- og starfsmönnum er óheimilt að þiggja gjafir, boð eða önnur fríðindi af þjónustuaðilum sjóðsins. Með þjónustuaðilum er átt við alla aðila sem með einhverjum hætti eru í samskiptum eða viðskiptum við sjóðinn. Undanþegnar eru jólagjafir og aðrar tækifærisgjafir sem eru að fjárhagslegu verðmæti innan marka sem teljast algeng í slíkum tilvikum eða þegar um er að ræða persónuleg tengsl sem ekki verða rakin til viðskipta við sjóðinn. Einnig eru undanþegin boð á menningar- og íþróttaviðburði á starfssvæði sjóðsins, enda sé gætt hófs í umgjörð og viðurgjörningi. Ennfremur er heimilt að þiggja viðeigandi viðurgjörning í tengslum við samskipti við þjónustuaðila.

Viðurlög

Brot starfsmanna á þessum reglum geta varðað áminningu eða uppsögn.

Blágresi á Suðurlandi

Svartifoss, Skaftafelli

Fjárfestingarstefna

Fjárfestingarstefnu Lífeyrissjóðs bænda fyrir 2024 samþykkti stjórn 6. nóvember 2023. Stefnan er send Fjármálaeftirlitinu og birt í heild sinni á heimasíðu sjóðsins.

Forsendur fjárfestingarstefnu

Í 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða kemur fram að stjórn skuli móta og kunngerá fjárfestingarstefnu fyrir sjóðinn og ávaxta fé sjóðsins í samræmi við eftirtaldir reglur og innan þeirra marka sem lögin setja:

1. Lífeyrissjóður skal hafa hagsmuni sjóðfélaga að leiðarljósi og
2. horfa til aldurssamsetningar sjóðfélaga og annarra tryggingafræðilegra þátta, sem hafa áhrif á skuldbindingar.
3. Allar fjárfestingar skulu byggðar á viðeigandi greiningu á upplýsingum um öryggi, gæði, lausafjárstöðu og arðsemi safnsins í heild.
4. Lífeyrissjóður skal gæta þess að eignir séu nægilega fjölbreyttar til að komið sé í veg fyrir samþjöppun og uppsöfnun áhættu í eignasafninu, meðal annars með því að gæta að fylgni áhættu einstakra eigna og eignaflokka.
5. Lífeyrissjóður skal setja sér siðferðisleg viðmið í fjárfestingum.

Umfjöllun um réttindakerfi

Lífeyrissjóður bænda starfar samkvæmt lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og tryggir þau lágmarksréttindi sem þar er kveðið á um.

Sjóðurinn rekur samtryggingardeild. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri samkvæmt gildandi lögum og ákvæðum samþykktar sjóðsins.

Lífeyrissjóður bænda er langtímafjárfestir og leggur það sjónarmið til grundvallar í fjárfestingum og stýringu á verðbréfaeign sinni í því skyni að hámarka ávöxtun sjóðsins með hliðsjón af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma, að teknu tilliti til áhættu.

Eignir skulu ávaxtaðar í samræmi við lög, einkum VII. kafla laga nr. 129/1997, 9. gr. núverandi samþykktar sjóðsins og samkvæmt nánari reglugerð fjármála- og efnahagsráðuneytisins.

Við ákvörðun fjárfestingarstefnu er tekið mið af lífeyrisbyrði sjóðsins og stefnan í grunninn höfð varfærin þar sem mikilvægt er að vel takist til við ávöxtun eigna til að verja áunninn réttindi. Stjórn sjóðsins stefnir þó að því að auka réttindi til framtíðar og gerir sér grein

fyrir því að það geti falið í sér einhverja viðbótaráhættu umfram það að fjárfesta eingöngu í ríkistryggðum bréfum.

Í ríkum mæli er horft til skuldbindinga sjóðsins og reynt að lágmarka líkur á því að skerða þurfi réttindi sjóðfélaga. Þar skiptir miklu máli líftími skuldbindinga, þ.e. meðalaldur sjóðfélaga. Því er mikilvægt að fjárfestingarstefnan taki tillit til samspils eigna og skuldbindinga, sem endurspeglar réttindi sjóðfélaga í framtíðinni.

Til að draga úr áhættu er mikilvægt að fjárfesta í dreifðu safni mismunandi eignaflokka í verðbréfasöfnum. Með því má ná fram áhættudreifingu. Með tilliti til þess sem hér hefur komið fram og miðað við stöðu sjóðsins og aldurssamsetningar sjóðfélaga telur stjórn sjóðsins rétt að halda vægi innlendu skuldabréfanna áfram háu.

Fjárfestingarstefnan er mótuð til lengri tíma, til allt að fimm ára og eignasamsetning er innan vikmarka gildandi stefnu.

Stefna um ábyrgar fjárfestingar og hluthafastefna

Stjórn Lífeyrissjóðs bænda hefur með stefnu sinni um ábyrgar fjárfestingar lagt áherslu á siðferðisleg gildi við fjárfestingaákvörðanir sínar og er meðvituð um þá staðreynd að þær ákvörðanir hafa áhrif á ólíka hagaðila og samfélagið í heild sinni.

Sjóðurinn hefur einnig sett sér hluthafastefnu, sem markar stefnuna í stjórnarháttum þar sem hann er hluthafi í félögum sem fjárfest er í.

Aldurssamsetning sjóðsins

Meðalaldur virkra sjóðfélaga er 50 ár hjá körlum og 47 ár hjá konum. Gert er ráð fyrir því að sjóðfélagar fari á eftirlaun 65-80 ára gamlir. Þess vegna er ljóst að fjárfestingartími tryggingadeildar er ekki langur og aldurssamsetning sjóðfélaga setur skorður á fjárfestingarstefnu sjóðsins sem taka þarf mið af.

Markmið og viðmið um ávöxtun og áhættu

Langtíamarkmið stjórnar sjóðsins er að ná hærri raunávöxtun en fæst með því að fjárfesta eingöngu í áhættuminni eignum líkt og ríkisskuldabréfum og að flökt (mælt með staðalfrávik) í ávöxtun sé í samræmi við flökt einstakra eignaflokka sjóðsins á hverjum tíma samkvæmt fjárfestingarstefnu sjóðsins.

Fjárfestingarstefnunni er ætlað að tryggja að eignir sjóðsins séu nægjanlega fjölbreyttar þannig að dregið sé úr líkum á því að áhætta safnist upp við að treyst sé óþarflega mikið á tiltekna eign, útgefanda, fyrirtækjasamsteypu, atvinnugrein eða eignaflokk. Jafnframt er horft til áhættu af hverri og einni eign og áhrifa hennar á heildaráhættu safnsins, auk samspils áhættu einstakra eigna og eignaflokka við fjárfestingaákvörðanir.

Samkvæmt gefnum forsendum um ávöxtun verðbréfaflokka er vænt raunávöxtun sjóðsins til lengri tíma 5,0% en markmið sjóðsins er að ná a.m.k. 3,5% langtímaraunávöxtun og að flökt í ávöxtun sé í samræmi við flökt einstakra eignaflokka sjóðsins á hverjum tíma samkvæmt fjárfestingarstefnunni.

Tafla 1. Forsendur fyrir væntri ávöxtun

EIGNAFLOKKUR	VÆNT RAUNÁVÖXTUN	FLÖKT	STEFNA 2024
Innlend ríkisskuldabréf	2,9%	7,9%	22%
Önnur innlend skuldabréf	4,0%	9,9%	32%
Erlend skuldabréf	2,9%	8,7%	5%
Erlend hlutabréf	6,7%	19,8%	20%
Skráð innlend hlutabréf	7,2%	29,7%	9%
Sérhæfðar fjárfestingar og óskráð innlend hlutabréf	7,7%	39,6%	6%
Sérhæfðar erlendar fjárfestingar	8,4%	32,2%	6%
Vænt raunávöxtun og flökt eignasafns	5,0%	16,3%	100%

Stefna um eignasamsetningu

Í lögum um lífeyrissjóði er gert ráð fyrir að sett séu efri mörk á fjárfestingu í ýmsum tegundum og flokkum verðbréfa. Takmarkanir tryggja dreifingu eigna og eru mikilvæg aðferð til að draga úr áhættu.

Vikmörkin í stefnunni eru höfð nokkuð rúm þannig að þau tryggi ákveðinn sveigjanleika og ekki reyni á þau í sífellu. Þetta fer þó að nokkru eftir tegundum eigna. Við nýtingu vikmarka skal ávallt skoða stöðuna og ákveða viðbrögð áður en reynir á vikmörkin.

Skipting verðbréfaeignar skal í grófum dráttum miðuð við þau eignamörk sem tilgreind eru í töflunni hér á eftir. Eignaskipting getur farið tímabundið út fyrir tilgreind mörk, meðal annars vegna skyndilegra breytinga á markaðsgengi verðbréfa. Skal þá leitast við að lagfæra hlutföll í eignasamsetningu eins fljótt og mögulegt er, þó að teknu tilliti til hagsmuna sjóðsins. Heimilt er að nýta vikmörk innan fjárfestingarstefnu til að nýta tækifæri sem skapast á mörkuðum og/eða til að draga úr áhættu.

Skipting fjárfestinga á eignaflokka

Tafla 2. Flokkar verðbréfa

		EIGNAFLOKKAR:	STEFNA	VIKMÖRK
A	a.	Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og önnur skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	22%	10-60%
	b.	Fasteignaveðtryggð skuldabréf	6%	0-30%
B	a.	Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	5%	0-10%
	b.	Innlán	1%	0-25%
	c.	Sértryggð skuldabréf	7%	0-25%
C	a.	Skuldabréf og vixlar lánastofnana og váttryggingarfélag, undanskilin víkjandi skuldabréf	2%	0-10%
	b.	Hlutdeildarskírteini og hlutir í UCITS	22%	0-40%
D	a.	Skuldabréf og peningamarkaðsskjöl félaga, víkjandi skuldabréf lánastofnana og váttryggingafélaga	12%	0-25%
	b.	Skuldabréf og peningamarkaðsskjöl annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	2%	0-15%
E	a.	Hlutabréf félaga	3%	0-30%
	b.	Hlutdeildarskírteini og hlutir annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	18%	0-30%
	c.	Fasteignir	0%	0-5%
F	a.	Afleiður	0%	0-10%
	b.	Aðrir fjármálagerningar, þó ekki afleiður	0%	0-10%
		Samtals	100%	

Tafla 3. Nánari takmarkanir eftir eðli fjárfestinga.

	EIGNAFLOKKAR:	STEFNA	VIKMÖRK
	Innlend skuldabréf og innlán í íslenskum krónum	54%	10-100%
	Innlend hlutabréf	9%	0-25%
	Innlendar sérhæfðar fjárfestingar	6%	0-15%
	Erlend skuldabréf og innlán í erlendum gjaldmiðli	5%	0-30%
	Erlend hlutabréf	20%	0-35%
	Erlendar sérhæfðar fjárfestingar	6%	0-15%

Tafla 4. Aðrar takmarkanir eftir eðli fjárfestinga.

	EIGNAFLOKKAR:	STEFNA	VIKMÖRK
	Skuldabréf og vixlar lánastofnana og váttryggingafélaga	12%	0-30%
	Víkjandi skuldabréf lánastofnana og váttryggingafélaga	3%	0-6%
	Erlendar eignir	31%	0-51,5%

Sjóðfélagalán

Lífeyrissjóður bænda veitir verðtryggð sjóðfélagalán til allt að 40 ára, annars vegar með ákvæði um breytilega vexti og hins vegar með ákvæði um fasta vexti.

Á árinu 2023 voru veitt sjóðfélagalán fyrir 110,6 m.kr. á árinu 2023. Heildarfjárhæð sjóðfélagalána í eignasafni sjóðsins í lok árs 2023 var 1.930 m.kr., hækkaði um 59 m.kr. milli ára eða um 3,2%.

Lánsréttur

Lánsrétt hafa sjóðfélagar, sem greiða eða hafa greitt iðgjald til sjóðsins og hafa ekki flutt réttindi sín þaðan. Elli-, örorku- og makalífeyrisþegar, sem eiga réttindi í sjóðnum, hafa einnig lánsrétt.

Félag í eigu sjóðfélaga getur einnig sótt um veðlán hjá sjóðnum að því tilskyldu að eignarhlutur sjóðfélaga í félaginu sé að lágmarki 25% og að sjóðfélagi/ar takist á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu.

Lánskjör

Hámarkslán er 120 milljónir króna gegn fyrsta veðrétti.

Mismunandi vextir og veðkröfur eru vegna fjármögnunar:

- Íbúðarhúsnæðis í og utan þéttbýlis,
- jarðeigna og atvinnutengdrar starfsemi, atvinnuhúsnæðis og tækjakaupa og
- sérhæfðs húsnæðis.

Vextir sjóðfélagalána í lok árs 2023 voru:

- 3,5% vegna fjármögnunar íbúðarhúsnæðis í þéttbýli,
- 4,1% vegna annarrar fjármögnunar af lánum með ákvæði um breytilega vexti og
- 4,3% af lánum með ákvæði um fasta vexti.

Veðkröfur

Lánað er gegn fasteignaveði, sem sjóðurinn metur næga tryggingu. Til grundvallar er lagt kaupverð, fasteignamat eða metið markaðsvirði veðsins.

Sjóðurinn gætir sérstakrar varúðar við verðmat fasteigna sem talið er að geti verið erfiðar í endursölu og/eða takmarkaður markaður er fyrir.

Ekki er lánað gegn lánsveði og áskilnaður er um fyrsta veðrétt.

Veðkröfur:

- Veðkrafa í viðskiptum við íbúðarhúsnæði í þéttbýli skal ekki vera umfram 75% af kaupverði eða nýjasta fasteignamati og ekki umfram 100% af samtölu bruna-bótamats og lóðarmats.
- Veðkrafa í viðskiptum með jarðeignir án bústofns, greiðslumarks og vélakosts skal ekki vera umfram 60% af áætluðu söluverði. Við endurfjármögnun skal miða við að hámarki 60% af fasteignamati.
- Veðkrafa í viðskiptum með íbúðarhúsnæði utan þéttbýlis skal ekki vera umfram 75% af því sem lægra er, kaupverði eða nýjasta fasteignamati og ekki umfram 100% af samtölu bruna-bótamats og lóðarmats.
- Veðkrafa í viðskiptum með sérhæft húsnæði skal ekki vera umfram 30% af því sem lægra er, kaupverði eða nýjasta fasteignamati.

Sjóðurinn getur fallið frá kröfu um verðmat ef lánsupphæð er vel innan viðmiðunar- og öryggismarka. Nái veðsetning ekki 75% af fasteignamati getur stjórn sjóðsins fallið frá kröfu um verðmat.

Hvorki er lánað út á ósamþykktar íbúðir né fasteignir, sem eru með lægra fasteignamat en 4 m.kr.

Veðsetning íbúðarhúsnæðis og sérhæfðs húsnæðis skal að öðru jöfnu aldrei fara upp fyrir 80% af brunabótamati.

Ársreikningur 2023

- 27 Skýrsla stjórnar
- 34 Áritun óháðs endurskoðanda
- 37 Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris 2023
- 38 Efnahagsreikningur 31. desember 2023
- 39 Sjóðstreymi 2023
- 40 Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu 31. desember 2023
- 41 Skýringar

Skýrsla stjórnar

Lífeyrissjóður bænda er öllum opin en er jafnframt starfsgreinasjóður bænda, maka þeirra og þeirra sem starfa í landbúnaði. Lífeyrissjóður bænda starfar samkvæmt samþykktum sjóðsins, lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og öðrum reglum sem um lífeyrissjóði gilda.

Hlutverk lífeyrissjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri samkvæmt gildandi lögum og samþykktum sjóðsins. Sjóðurinn rekur samtryggingardeild og eru iðgjöld 4% framlag launþega og 11,5% framlag atvinnurekanda.

Breytingar á lífeyrissjóðalöggjöfnni sem tóku gildi 1. janúar 2023:

- Lágmarksiðgjald í lífeyrissjóð hækkaði úr 12% af launum í 15,5%,
- sjóðfélagar hafa heimild til að ráðstafa allt að 3,5% af launum í tilgreinda séreign með þrengri útborgunarheimildir en hefðbundinn séreignarsparnaður,
- séreign af lágmarksiðgjaldi verður ekki lengur undanþegin skerðingum almannatrygginga eða þátttöku í dvalarkostnaði á stofnun fyrir aldraða og
- einstaklingar geta ráðstafað tilgreindri séreign skattfrjálst til kaupa á fyrstu fasteign að uppfylltum ákveðnum skilyrðum.

Frjáls viðbótarlífeyrissparnaður, sá sparnaður sem takmarkast við 4% framlag rétthafa og 2% mótframlag launagreiðanda af iðgjaldsstofni, skerðir ekki greiðslur frá almannatryggingum.

Ársreikningur, helstu rekstrarniðurstöður

Ársreikningur Lífeyrissjóðs bænda er gerður í samræmi við lög um ársreikninga, lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og reglur Fjármálaeftirlitsins um ársreikninga lífeyrissjóða. Í reglunum er meginreglan sú að eignir skulu metnar á gangvirði og er byggt á þeirri reglu í ársreikningnum.

Eignir og fjöldi sjóðfélaga

Hrein eign til greiðslu lífeyris nam 42.774 m.kr. í árslok 2023, hækkaði um 1.745 m.kr. frá fyrra ári eða um 4,3%. Sjóðfélagar í árslok voru 10.715 á móti 10.768 árið áður.

Ávöxtun

Hrein nafnávöxtun eigna sjóðsins 2023, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum, var 7,6% sem samsvarar -0,4% raunávöxtun. Sambærilegar tölur fyrra árs voru -6,1% og -14,2%. Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu fimm ára var 2,1% og síðustu 10 ára 3,0%.

Iðgjöld

Greidd iðgjöld til sjóðsins á árinu 2023 voru 1.047 m.kr. á móti 769 m.kr. árið 2022, hækkuðu um 36,2% frá árinu áður. Verulega hækkun iðgjalda má rekja til hækkunar mótframlags úr 8% í 11,5% og breytingar á innheimtufyrirkomulagi, sem leiddi til þess að aukin skil vegna ársins 2022 eru skráð á árið 2023. Virkir sjóðfélagar, þ.e. sjóðfélagar sem að jafnaði greiða iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði voru 1.885 á árinu 2023 á móti 2.030 árið áður.

Lífeyrir

Heildarlífeyrisgreiðslur námu 2.374 m.kr. á árinu 2023 á móti 2.121 m.kr. árið áður, sem er 11,9% hækkun frá fyrra ári. Á árinu fengu 4.411 lífeyrisþegar greiddan lífeyri á móti 4.455 árið á undan. Meðalfjöldi lífeyrisþega á árinu 2023 var 4.021 á móti 4.036 árið áður.

Lífeyrisbyrði sjóðsins, þ.e. lífeyrisgreiðslur í hlutfalli af iðgjaldagreiðslum minnkaði verulega milli ára vegna mikillar aukningar á iðgjöldum til sjóðsins, var 227% 2023 á móti 276% árið áður.

Sjóðfélagalán

Sjóðurinn veitir verðtryggð sjóðfélagalán og veitti lán fyrir 110,6 m.kr. á árinu 2023. Heildarfjárhæð útistandandi lána í lok ársins var 1.930 m.kr. á móti 1.871 m.kr. árið áður, hækkaði um 59 m.kr. milli ára eða um 3,2%. Sjá nánar skýringar 14 og 15 í ársreikningi.

Fjárfestingartekjur og rekstrarkostnaður

Jákvæð umskipti urðu í þróun hreinna fjárfestingartekna á árinu 2023 frá fyrra ári. Hreinar fjárfestingartekjur sjóðsins á árinu 2023 voru 3.252 m.kr. á móti 2.557 m.kr. neikvæðum fjárfestingartekjum árið 2022.

Rekstrarkostnaður, þ.e. skrifstofu- og stjórnunarkostnaður nam 179,6 m.kr. á árinu 2023 á móti 170,8 m.kr. árið áður. Stöðugildi voru fjögur á árinu 2023.

Tryggingafræðileg staða

Við mat á fjárhagsstöðu lífeyrissjóðs eru eignir bornar saman við skuldbindingar.

Tryggingafræðileg staða skiptist í þrjá hluta:

1. Áfallna stöðu, þar sem núverandi eignir eru bornar saman við skuldbindingar vegna réttinda sem sjóðfélagar eru búnir að ávinna sér með greiðslum í sjóðinn.
2. Framtíðarstöðu þar sem núvirði iðgjalda virkra sjóðfélaga er borið saman við réttindi sem framtíðariðgjöld mynda.
3. Heildarstöðu þar sem samanburður er gerður á heildareignum og heildar-skuldbindingum. Heildareignir eru samtala núverandi eigna og núvirði framtíðariðgjalda en heildar-skuldbindingar eru samtala áfallinna skuldbindinga og framtíðarskuldbindinga.

Tryggingafræðileg úttekt í árslok 2023 sýnir að heildareignir Lífeyrissjóðs bænda eru 52,7 milljarðar króna, heildarskuldbindingar 58,4 milljarðar króna og eru því skuldbindingar umfram eignir 5,7 milljarðar króna eða 9,8% af skuldbindingum. Er þetta annað árið í röð sem eignir reiknast meira en 5% lægri en skuldbindingar en er þó undir 10%. Staða sjóðsins er því innan þeirra marka sem áskilin eru þar sem munur milli eignaliða og heildarskuldbindinga lífeyrissjóða samkvæmt ákvæðum laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða má ekki reiknast 5% samfellt í fimm ár, eða 10% í eitt sinn, mælt sem hlutfall af skuldbindingum.

Innleiðing á nýjum líftöflum árið 2022

Í lok árs 2022 samþykkti fjármála- og efnahagsráðuneytið nýjar samþykktir Lífeyrissjóðs bænda þar sem réttindaöflun til framtíðar er aðlöguð að breyttum aðferðum við að meta lífslíkur. Þannig vinnur hver árgangur sér mismunandi rétt til framtíðar, sem er í samræmi við betri lífslíkur þeirra sem yngri eru.

Í lok árs 2021 hafði ráðuneytið fallist á tillögur Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga (FÍT) um breytingar á dánar- og eftirlifendatöflum sem nota skal við mat skuldbindinga íslenskra lífeyrissjóða. Tillögurnar fólu í sér að miða skyldi við að aldursbundnar dánar-líkur myndu eftir 2016 breytast í samræmi við reiknilíkan sem FÍT lagði fram. Samkvæmt líkaninu munu aldursbundnar dánarlíkur fara lækkanði næstu áratugi. Breytingar eru áætlaðar mismunandi eftir fæðingarárgangi, aldri og kyni. Notkun líkansins leiðir til hærri mats lífeyrisskuldbindinga. Fengu lífeyrissjóðir val um hvort líkanið yrði notað við mat skuldbindinga strax við lok árs 2021, eða hvort því yrði frestað um eitt ár.

Afstaða stjórnar Lífeyrissjóðs bænda var að nota skyldi þær forsendur sem réttastar væru þekktar, og var því hið nýja reiknilíkan notað við mat á stöðu sjóðsins í lok árs 2021. Breytingin leiddi til hærri mats skuldbindinga en verið hefði með fyrra mati, og var niðurstaðan að réttindi sem þáverandi samþykktir sjóðsins veittu til framtíðar myndu verða um 20% meiri en fjármögnuð yrðu með iðgjöldum. Ljóst er að enginn lífeyrissjóður verður rekinn með þeim hætti til lengdar, og má

telja að það væri í beinni andstöðu við ákvæði laga um lífeyrissjóði nr. 129/1997 þar sem segir í 1.mgr. 27. gr.: „Samþykktir lífeyrissjóðs skulu við það miðaðar að sjóðurinn geti staðið við skuldbindingar sínar.“

Stjórn Lífeyrissjóðs bænda lét því snemma árs 2022 vinna tillögur til samþykktabreytinga þar sem réttindaöflun var löguð að hinum nýju forsendum. Tillögurnar voru lagðar fram og afgreiddar á ársfundi sjóðsins. Um var að ræða nýjar réttindatöflur í samræmi við reiknilíkan FÍT fyrir lífslíkur fyrir alla fæðingarárganga 1955-2015 og að jöfn réttindaávinnsla hliðrist niður um fimm ár og verði miðuð við 40 ára tímann frá 20-59 ára. Ekki var gerð breyting á áföllnum réttindum.

Fjármála- og efnahagsráðuneytið staðfesti tillögurnar í lok árs 2022 og tóku þær gildi 1. janúar 2023. Miðað við eignastöðu sjóðsins eins og hún var í lok árs 2021 var gert ráð fyrir að jafnvægi næðist milli eigna sjóðsins og mats skuldbindinga með hinum breyttu samþykktum.

Úrsagnir úr stjórn - Aukaársfundur - Samþykktabreytingar

Skúli Bjarnason, formaður stjórnar, Erna Bjarnadóttir, varaformaður, Guðbjörg Jónsdóttir og Örn Bergsson sögðu sig úr stjórn Lífeyrissjóðs bænda í júní 2023, skömmu eftir ársfund sjóðsins 27. maí 2023. Oddný Steina Valsdóttir og Jóhann Már Sigurbjörnsson, sem voru í varastjórn sjóðsins, settust í aðalstjórn og mynduðu starfhæfa þriggja manna stjórn ásamt Guðrínu Lárusdóttur. Stjórnin ákvað að boða til aukaársfundar 31. ágúst 2023 til að fullmanna stjórnina og hafa í fyrsta skipti rafræna kosningu.

Rafrænt stjórnarkjör til aðalstjórnar Lífeyrissjóðs bænda fór fram dagana 21. – 28. ágúst 2023 þar sem átta buðu sig fram í fjögur sæti í stjórn sjóðsins fram að ársfundum sjóðsins 2024-2027. Í framboði voru Bjartur Thorlacius, Bryndís Gunnlaugsdóttir, Einar Ófeigur Björnsson, Erla Hjördís Gunnarsdóttir, Halldór Frímannsson, Helgi Jóhannesson, Jóhann Már Sigurbjörnsson og Vigdís Häsler.

Pau sem fengu kjör til aðalstjórnar voru Einar Ófeigur Björnsson fram að ársfundi 2027, Vigdís Häsler fram að ársfundi 2026, Erla Hjördís Gunnarsdóttir fram að ársfundi 2025 og Jóhann Már Sigurbjörnsson fram að ársfundi 2024. Pau settust í aðalstjórn Lífeyrissjóðs bænda ásamt Guðrínu Lárusdóttur. Bryndís Gunnlaugsdóttir hlaut fleiri atkvæði í stjórnarkjörinu en Jóhann Már Sigurbjörnsson, en á grundvelli reglna um kynjakvóta tók Jóhann Már sæti í stjórninni. Eitt framboð barst um eitt sæti í varastjórn fram að ársfundi 2025 frá Bjarti Thorlacius og var því sjálfkjörið í það sæti.

Á aukaársfundinum var jafnframt ákveðið að leggja til breytingu á samþykktum sjóðsins að því er varðar stjórnarkjör þar sem skipunartímabil stjórnarmanna verður þrjú ár í stað fjögurra áður og varamönnum í stjórn var fjölgað úr tveimur í þrjá.

Breytingar á lögum um lífeyrissjóði

Alþingi samþykkti þann 24. mars 2023 nokkrar breytingar á lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Helstu breytingarnar voru þessar:

1. Lífeyrissjóði ber að veita nýjum sjóðfélaga upplýsingar um helstu réttindi sem ávinnast við greiðslu iðgjalda ásamt upplýsingum um skipulag og stefnu lífeyrissjóðsins.
2. Lífeyrissjóðum er heimilt að birta yfirlit til sjóðfélaga á læstu vefsvæði þar sem rafrænnar auðkenningar sjóðfélaga er krafist.
3. Breytingar eru gerðar á ákvæði um lágmarksvægi innlendra eigna en gert er ráð fyrir að hlutfallið lækki úr 50% í 35% af eignum í áföngum til ársins 2036.
4. Lífeyrissjóðum er ekki skylt að selja erlendar eignir ef þær fara yfir hámark samkvæmt lögum við breytingu á gengi íslensku krónunnar eða verðhækkunar á erlendum eignamörkuðum.
5. Heimildir lífeyrissjóða til notkunar afleiða til að draga úr áhættu voru gerðar skýrari en eldri texti þótti óljós.

Þessar breytingar eru fagnaðarefni, einkum heimild til að birta yfirlit á rafrænan hátt en lífeyrissjóðirnir hafa til þessa verið skyldugir til að senda yfirlit til sjóðfélaga tvisvar á ári á pappírformi.

Lífeyrissjóður bænda býður sjóðfélögum aðgang að upplýsingum um inneign, réttindi og hreyfingar á læstum sjóðfélagavef sem auðvelt er að tengjast. Samhliða því er lögð áhersla á þróun rafrænna dreifileiða sem veita möguleika á sjálfsafgreiðslu og persónumiðaðri upplýsingagjöf.

Á vefsíðu Lífeyrissjóðs bænda má nálgast almennar upplýsingar um sjóðinn, starfsemi, iðgjald, lífeyrisrétt og lánareglur.

Slæm staða ÍL-sjóðs

HFF bréf, sem ÍL-sjóður er útgefandi að, eru að stærstum hluta í eigu lífeyrissjóða sem hafa lagt áherslu á að uppgjör skuldabréfa ÍL-sjóðs miðist við fullt uppgjör samkvæmt skilmálum skuldabréfanna og taki þá tillit til vaxtagreiðslna í framtíðinni.

Í frumvarpi fjármála- og efnahagsráðherra um lagasetningu til slita ógjaldfærra opinberra aðila, sem var birt í febrúar 2024 kom fram grundvallarbreyting á afstöðu ráðherra frá því haustið 2022 þar sem viðurkenndur er réttur eigenda HFF bréfanna til vaxta allt til lokagjalds og ábyrgð ríkisins á þeim.

Fjármálaráðherra tilkynnti 23. febrúar 2024 að ákveðið hafi verið að hefja viðræður við lífeyrissjóði um uppgjör á skuldabréfum ÍL-sjóðs þar sem er viðurkenndur réttur eigenda HFF bréfanna til vaxta allt til lokagjalds og ábyrgð ríkisins á þeim. Markmið viðræðnanna er að ná samkomulagi sem felur í sér að skuldabréfin verði gerð upp að fullu og skilyrði sköpuð fyrir slitum ÍL-sjóðs.

Verðmæti ÍL-sjóðs bréfa Lífeyrissjóðs bænda í lok árs 2023 er 5.860 m.kr., sem er 13,7% af eignasafni sjóðsins.

Jarðhræringar á Reykjanesi

Lífeyrissjóður bænda hefur fjárfest í eignum, sem staðsettar eru á jarðhræringasvæði á Reykjanesinu. Eignirnar eru bundnar í félögum sem eiga beint eða óbeint í HS Orku, HS Veitum og Bláa Lóninu og skuldabréfum útgefnum af HS Veitum.

Verðmæti þessara eigna hjá sjóðnum í lok árs 2023 er 1.944 m.kr. sem er um 4,5% af eignasafni sjóðsins.

Fjárfestingarstefna Lífeyrissjóðs bænda árið 2024 var samþykkt af stjórn 6. nóvember 2023. Síðustu ár hefur áhersla verið lögð á að auka hlutfall erlendra eigna, einkum erlendra hlutabréfa og erlendra sérhæfðra fjárfestinga. Hlutfall erlendra eigna hækkaði um eitt prósentustig í fjárfestingarstefnu 2024, er 31%. Sjá skiptingu fjárfestinga eftir eignaflokkum í fylgiskjali með fjárfestingarstefnu.

Áhættustýring

Stjórn hefur sett Lífeyrissjóði bænda áhættustefnu og áhættustýringarstefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins.

Stefnurnar grundvallast á lagafyrirmælum, reglugerðum og stefnumótun sjóðsins. Stefnurnar byggja á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, vakta, meta og taka áhættu til meðferðar í starfsemi sjóðsins.

Lögð er áhersla á að áhættustefna og áhættustýringarstefna og framkvæmd þeirra sé virkur þáttur í starfseminni og að þær tengist ákvörðunarferlum hans í stefnumótandi málum varðandi innleiðingu sem og í daglegum rekstri. Einnig er lögð áhersla á að stjórn og stjórnendur hafi góða yfirsýn yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að þeir hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því.

Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Í skýringu 22 í ársreikningi eru upplýsingar um áhættustýringu þar sem meðal annars er greint frá margvíslegum álagsprófum einstakra áhættuflokka miðað við mismunandi sviðsmyndir.

Ófjárhagsleg upplýsingagjöf

Lífeyrissjóðs bænda telst til eininga tengdum almannahagsmunum eins og hugtakið er skilgreint í lögum um ársreikninga nr. 3/2006, með síðari breytingum. Í gr. 66. d í lögum um ársreikninga kemur meðal annars fram að í yfirliti með skýrslu stjórnar skuli fylgja upplýsingar sem nauðsynlegar séu til að leggja mat á þróun, umfang, stöðu og áhrif félagsins í tengslum við umhverfis-, félags- og starfsmannamál.

Í stjórnarháttayfirlýsingu eru upplýsingar um grundvöll sjóðsins, hlutverk og markmið, og stefnu í umhverfis-, félags- og starfsmannamálum.

Stefna Lífeyrissjóðs bænda um ábyrgar fjárfestingar er endurskoðuð samhliða fjárfestingarstefnu og staðfest sérstaklega af stjórn. Í henni er horft til umhverfismála, félagslegra málefna og stjórnarháttanna í fjárfestingum sjóðsins. Þessir þættir eru mikilvæg forsenda fyrir sjálfbærni, þannig að fyrirtæki geti skilað góðri afkomu til langs tíma. Þannig fléttar sjálfbær þróun saman langtímahagsmunum fjárfesta og samfélagsins alls.

Lífeyrissjóður bænda hefur sett sér verklagsreglur um aðgerðir gegn peningabætti og fjármögnun hryðjuverka og skipað regluvörð. Lífeyrissjóður bænda ber að grípa til aðgerða til að koma í veg fyrir að starfsemi sjóðsins sé notuð til peningabættis eða fjármögnunar hryðjuverka samkvæmt lögum nr. 140/2018. Til að vinna gegn spillingu hefur stjórn sjóðsins sett sér margvíslegar starfsreglur, t.a.m. samskipta- og siðareglur, verklagsreglur um viðskipti stjórnar- og starfsmanna með fjármálagerninga, aðgerðir gegn peningabætti, fjármögnun hryðjuverka o.fl. Eignastýringu er útvistað til Arion banka og fylgja starfsmenn bankans samsvarandi reglum sem finna má í skilmálum og reglum stjórnarháttanna hjá Arion banka.

Hluthafastefna Lífeyrissjóðs bænda markar stefnu sjóðsins sem hluthafa í félögum, sem hann fjárfestir í. Stefnunni er ætlað að stuðla að faglegum samskiptum við stjórnir félaga sem sjóðurinn á hlut í sem og annarra hluthafa, auka gagnsæi í störfum sjóðsins og trúverðugleika á markaði.

Stefna um ábyrgar fjárfestingar markar stefnu Lífeyrissjóðs bænda um siðferðileg viðmið í fjárfestingum sem lífeyrissjóður ber að setja sér samkvæmt 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Viðmið um ábyrgar fjárfestingar eru hluti af fjárfestingarstefnu sjóðsins og ber sjóðnum að líta til og stuðla að samfélagslegri ábyrgð þeirra félaga sem hann fjárfestir í.

Lífeyrissjóður bænda gerir kröfu um að þau fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í fari eftir lögum og reglum sem gilda um starfsemi þeirra. Mikilvægt er að fyrirtækin horfi til leiðbeininga um góða stjórnarhætti og viðmiða sem lúta að samfélagslegri ábyrgð og góðri umgengni um auðlindir. Stefnan var staðfest af stjórn Lífeyrissjóðs bænda 12. desember 2023.

Upplýsingagjöf um sjálfbærni á sviði fjármálaþjónustu (SFDR)

Lög nr. 25/2023 um upplýsingagjöf um sjálfbærni á sviði fjármálaþjónustu og flokkunar-kerfi fyrir sjálfbærar fjárfestingar tóku gildi 1. júní 2023. Lögin innleiddu í íslenskan rétt tvær reglugerðir Evrópusambandsins. Þar er um að ræða annars vegar reglugerð ESB 2019/2088 um upplýsingagjöf tengda sjálfbærni á sviði fjármálaþjónustu (SFDR) og hins vegar reglugerð ESB 2020/852 um að koma á ramma til að greiða fyrir sjálfbærri fjárfestingu, flokkunarreglugerðin.

Lífeyrissjóður bænda hefur birt yfirlýsingu um sjálfbærniáhættu. Yfirlýsingunni er ætlað að lýsa því hvernig sjóðurinn vinnur að innleiðingu áhættuþátta tengda sjálfbærni í fjárfestingar-ákvarðanaferli. Greining sjóðsins nær yfir hinar ýmsu birtingarmyndir sjálfbærniáhættu á einstaka fjárfestingar.

Sjóðurinn hugar meðal annars að áhrifum raunlægrar áhættu og umbreytingaráhættu. Á grundvelli greiningar hefur sjóðurinn framkvæmt mat á því hvernig sjálfbærniáhætta getur komið til með að hafa áhrif á virði eða ávöxtun þeirrar fjárfestingar sem um ræðir hverju sinni.

Lífeyrissjóður bænda hefur birt yfirlýsingu um helstu neikvæðu áhrif fjárfestingar-ákvæðana á sjálfbærniþætti. Yfirlýsingunni er ætlað að lýsa því hvernig eða hvort Lífeyrissjóður bænda tekur tillit til helstu neikvæðu áhrifa fjárfestingarákvæðana á sjálfbærniþætti.

Í samræmi við 4. gr. SFDR reglugerðarinnar upplýsti Lífeyrissjóður bænda að sjóðurinn tekur að svo stöddu ekki tillit til neikvæðra áhrifa fjárfestingarákvæðana á sjálfbærniþætti eins og þeir birtast í 4. gr. SFDR. Ástæða þess er sú að núverandi stefna um ábyrgar fjárfestingar sjóðsins ásamt því vinnulagi sem sjóðurinn tileinkar sér er ásætlanlegt og sniðið að fjárfestingarstefnu sjóðsins.

Lífeyrissjóður bænda mun fylgjast með þróun á eftirliti m.t.t. SFDR og annarra gildandi laga og reglugerða sem miða að UFS-þáttum.

Innleiðing flokkunarreglugerðarinnar er skammt á veg komin og upplýsingar fyrirtækja af skorum skammti. Ársreikningaskrá skattsins birti yfirlýsingu þar sem fyrirtækjum á fjármálamarkaði er veitt takmörkuð undanþága frá því að birta upplýsingar í viðeigandi sniðmátum að því marki sem ekki eru til staðar viðeigandi upplýsingar. Sjóðurinn vinnur að innleiðingu á því sjálfbærni-regluverki sem hefur verið lögfest og mun upplýsingagjöf taka mið af þeim í framtíðinni.

Eignastýring Arion banka hefur fyrir hönd sjóðsins stigið frekari skref í greiningu á eignasafni sjóðsins. Meðal annars hefur verið lagt mat á kolefnisfótspor beinnar eignar í innlendum skráðum félögum og áætlað hlutfall grænna fjárfestinga í eignasafni sjóðsins.

Áætluð nettó CO2 losun vegna beins eignarhlutar í árslok 2023 í innlendum skráðum félögum miðað við tölur frá félögunum fyrir árið 2022 var 726,8 tonn eða 1,71 tonn á hverja 100 m.kr. í eignasafni Lífeyrissjóðs bænda í heild sinni. Í framtíðinni er stefnt að því að ná enn frekar utan um kolefnisfótspor eignasafnsins

Stjórnarháttayfirlýsing

Lífeyrissjóður bænda leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins.

Með stjórnarháttayfirlýsingu, sem er viðauki við ársreikning sjóðsins og birt á vef hans og í ársskýrslu, er sjóðfélögum, iðgjaldagreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti sjóðsins.

Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur. Stjórnarháttayfirlýsingin byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmda-stjóra.

Væntanleg þróun og framtíðarhorfur

Nokkur umskipti urðu til batnaðar í ávöxtun eignaflokka á árinu 2023 miðað við árið 2022. Horfur um ávöxtun 2024 eru óvissar. Væntingar um minni verðbólgu á seinni helmingi ársins 2024 kann að leiða til lægri vaxta og hækkandi ávöxtunar skuldabréfa.

Áfram er útlit fyrir óvissu með þróun hlutabréfamarkaða, meðal annars vegna áframhaldandi stríðsreksturs í Evrópu og fyrir botni Miðjarðarhafs, orkuskorts og pólitískrar spennu á heimsvísu.

Við aðstæður sem þessar er vert að undirstrika mikilvægi áhættudreifingar hjá lífeyrissjóðum, sem er grunnþáttur í eignasöfnum þar sem fjárfestingartími er langur. Til að ná fram áhættudreifingu fjárfestir Lífeyrissjóður bænda meðal annars í ólíkum eignum, eignaflokkum og landsvæðum.

Atburðir eftir lok reikningsárs

Frá lokum reikningsárs fram að áritunardegi hafa ekki orðið neinir atburðir sem hafa haft verulega þýðingu á fjárhagsstöðu sjóðsins á reikningsskiladegi. Við mat á verulegri þýðingu er horft til metinnar og væntrar markaðsáhættu eignasafnsins á mánaðargrunni. Sveiflur á eignamörkuðum frá áramótum hafa ekki verið yfir því sem ætla mætti af gildandi eignasafni og áhættudreifingu.

Breytingar urðu á stjórn í mars og apríl 2024. Oddný Steina Valsdóttir sagði sig úr varastjórn og Erla Hjördís Gunnarsdóttir sagði sig úr aðalstjórn sjóðsins. Bjartur Thorlacius, varamaður í stjórn tók sæti í aðalstjórn 15. apríl 2024.

Yfirlýsing stjórnar og framkvæmdastjóra

Samkvæmt bestu vitneskju er það álit okkar að ársreikningur Lífeyrissjóðs bænda gefi glögga mynd af rekstrarafkomu sjóðsins á árinu 2023, eignum, skuldum og fjárhagsstöðu hans þann 31. desember 2023.

Stjórn og framkvæmdastjóri Lífeyrissjóðs bænda staðfesta hér með ársreikning sjóðsins fyrir árið 2023 með undirskrift sinni.

Reykjavík, 29. apríl 2024.

Í stjórn Lífeyrissjóðs bænda

Guðrún Lárusdóttir, formaður
Jóhann Már Sigurbjörnsson, varaformaður
Bjartur Thorlacius
Einar Ófeigur Björnsson
Vigdís Häsler

Framkvæmdastjóri

Ólafur K. Ólafs

Áritun óháðs endurskoðanda

Til stjórnar og sjóðfélaga Lífeyrissjóðs bænda.

Áritun um endurskoðun ársreikningsins

Álit

Við höfum endurskoðað ársreikning Lífeyrissjóðs bænda („Lsb eða sjóðurinn“) fyrir árið 2023. Ársreikningurinn hefur að geyma yfirlit yfir breytingar á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, sjóðstreymi, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu, upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaaðferðir og aðrar skýringar.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af fjárhagsstöðu sjóðsins 31. desember 2023 og afkomu hans og breytingu á handbæru fé á árinu 2023, í samræmi við reglur Fjármálaeftirlitsins um ársreikninga lífeyrissjóða og lög um ársreikninga.

Álitið er í samræmi við skýrslu okkar til endurskoðunarnefndar og stjórnar.

Grundvöllur álits

Við endurskoðuðum í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð okkar samkvæmt stöðlunum er lýst frekar í kaflanum *Ábyrgð endurskoðanda á endurskoðun ársreikningsins* í árituninni. Við erum óháð sjóðnum í samræmi við gildandi siðareglur fyrir endurskoðendur. Við teljum að við höfum aflað nægilegra og viðeigandi endurskoðunargagna til að byggja álit okkar á.

Samkvæmt bestu vitund okkar og skilningi lýsum við yfir að við höfum ekki veitt neina óheimila þjónustu samkvæmt 1. mgr. 5. gr. reglugerðar Evrópuþingsins og ráðsins nr. 537/2014 og við erum óháð sjóðnum við endurskoðunina.

Við vorum fyrst ráðin til að endurskoða sjóðinn 16. október 2023. Ársreikningur Lífeyrissjóðs bænda 31. desember 2022 var endurskoðaður af öðrum endurskoðanda. Áritunin er dagsett 27. apríl 2023 og er án fyrirvara.

Lykilþættir endurskoðunar

Lykilþættir endurskoðunar eru þeir þættir, sem samkvæmt faglegu mati okkar, höfðu mest vægi við endurskoðun ársreikningsins. Við gefum ekki sérstakt álit á einstökum lykilþáttum en tókum á þeim við endurskoðun á ársreikningnum í heild og við ákvörðun um álit okkar á honum.

Lykilþáttur	Viðbrögð í endurskoðuninni
Mat fjárfestinga Bókfært verð fjárfestinga nam 42,3 ma.kr. eða 98,7% af heildareignum þann 31. desember 2023 (2022: 40,6 ma.kr.). Vísað er til skýringa 10 – 17 um fjárfestingar. Meðal fjárfestinga eru hlutabréf, hlutdeildarskírteini og skuldabréf. Sjóðurinn setur sér fjárfestingarstefnu þar sem meðal annars er fjallað um samsetningu verðbréfa og vikmörk einstakra eignaflokka. Fjárfestingar, aðrar en útlán til sjóðfélaga, eru metnar á gangvirði eða samkvæmt virðisaðferð, þar sem breytur byggja á markaðsupplýsingum, ýmist beint eða óbeint og á mati stjórnenda. Sjóðfélagalán eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu. Vegna umfangs og mikilvægis fjárfestinga og að hluti þeirra er færður á ytra matsvirði þá er mat þeirra lykilþáttur í endurskoðuninni.	Endurskoðunaraðgerðir okkar miðuðu að því að staðfesta matsvirði fjárfestinga. Í þeirri vinnu fólst meðal annars: * Aflað var upplýsinga um fjárfestingarferilinn og aðferðafræði og forsendur við mat eigna. * Staðfest var markaðsgengi á úrtaki skráðra verðbréfa með aðstoð gagnaveitna. * Metnar voru aðferðir og útreikningur sjóðsins á óskráðum fjárfestingum. * Framkvæmdir voru sjálfstæðir útreikningar af verðmatssérfræðingi okkar á verðmæti úrtaks skuldabréfa sem færð eru á gangvirði eða haldið til gjalddaga. * Skýringar í ársreikningi vegna fjárfestinga voru yfirfarnar, þar á meðal stigskipting gangvirðis.

Áritun óháðs endurskoðanda, frh.:

Lykilþættir endurskoðunar, frh.:

Mat á lífeyrisskuldbindingu Lífeyrisskuldbinding samtryggingadeildar nam 58,4 ma. kr. í árslok 2023 (2022: 54,0 ma.kr.). Endurmetnar eignir umfram heildarskuldbindingar sjóðsins námu -5,7 ma.kr. í árslok 2023 eða -9,8% af skuldbindingum (2022: -5,0 ma. kr. eða -9,3% af skuldbindingum). Vísað er í yfirlit um tryggingafræðilega stöðu og skýringu 21. Tryggingafræðileg staða segir til um getu sjóðsins til að standa við lífeyrisskuldbindingar sínar. Útreikningurinn er framkvæmdur af óháðum tryggingastærðfræðingi og byggir á forsendum sem gefnar hafa verið út af Félagi íslenskra tryggingastærðfræðinga og samþykktar af Fjármálaráðuneyti. Vegna mikilvægis tryggingafræðilegrar stöðu sjóðsins er lífeyrisskuldbinding lykilatriði í endurskoðuninni.	Endurskoðunaraðgerðir okkar miðuðu að því að leggja mat á þær forsendur sem tryggingastærðfræðingur notar við mat á lífeyrisskuldbindingu. Í þeirri vinnu fólst meðal annars: * Við lögðum mat á óhæði og hæfni tryggingastærðfræðings. * Aflað var upplýsinga um verklag við útreikninga tryggingastærðfræðings. * Framkvæmdar voru greiningaraðgerðir á þróun lífeyrisskuldbindingar, forsendum og niðurstöðum. * Grunn gögn úr kerfum sjóðsins voru yfirfarin og lagt mat á réttmæti og áreiðanleika þeirra. * Við yfirfórum yfirlit um tryggingafræðilega stöðu og skýringu 21 í ársreikningi og staðfestum að framsetning væri í samræmi við reglur. * Við framkvæmdum endurútreikning á úrtaki á tryggingafræðilegu endurmati verðbréfa.
---	--

Aðrar upplýsingar í ársskýrslu

Stjórn og framkvæmdastjóri bera ábyrgð á öðrum upplýsingum. Aðrar upplýsingar eru ársskýrsla að undanskildum ársreikningi og áritun okkar á hann.

Álit okkar á ársreikningnum nær ekki til annarra upplýsinga og við staðfestum þær ekki á neinn hátt.

Í tengslum við endurskoðun okkar á ársreikningnum ber okkur að lesa aðrar upplýsingar í ársskýrslu þegar þær liggja fyrir og meta hvort þær séu í verulegu ósamræmi við ársreikninginn eða aðra þekkingu sem við höfum aflað okkur við endurskoðunina eða virðast verulega rangar. Ef við, á grundvelli vinnu okkar, ályktum að verulegar rangfærslur séu í öðrum upplýsingum ber okkur að skýra frá því. Ársskýrslan liggur ekki fyrir við áritun okkar á ársreikninginn en við munum fá hana afhenta til yfirferðar áður en hún verður gefin út.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrg fyrir gerð og glöggri framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur Fjármálaeftirlitsins um ársreikninga lífeyrissjóða og fyrir því innra eftirliti sem þau telja nauðsynlegt til að gera þeim kleift að setja fram ársreikning sem er án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Við gerð ársreikningsins ber stjórn og framkvæmdastjóra að leggja mat á rekstarhæfi sjóðsins og upplýsa, eftir því sem við á, um þætti er varða rekstrarhæfi og miða grundvöll reikningsskilanna við áframhaldandi rekstrarhæfi, nema þau ætli annað hvort að leysa sjóðinn upp eða hætta starfsemi hans, eða hafa engan annan raunhæfan kost en að gera það.

Stjórn og framkvæmdastjóri skulu hafa eftirlit með gerð og framsetningu ársreikningsins.

Ábyrgð endurskoðanda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið okkar eru að öðlast hæfilega vissu um hvort ársreikningurinn í heild sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka, og að gefa út áritun endurskoðanda sem inniheldur álit okkar. Í hæfilegri vissu felst áreiðanleiki en ekki trygging fyrir því að endurskoðun í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla muni alltaf leiða í ljós verulega annmarka ef þeir eru fyrir hendi. Annmarkar geta komið fram vegna sviksemi eða mistaka og eru taldir verulegir ef þeir einir og sér eða samanlagt gætu haft áhrif á efnahagslegar ákvarðanir sem notendur ársreikningsins taka á grundvelli hans.

Áritun óháðs endurskoðanda, frh.:

Ábyrgð endurskoðanda á endurskoðun ársreikningsins, frh.:

Við endurskoðun í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla beitum við ávallt faglegri dómgreind og viðhöfum faglega gagnrýni. Að auki:

- Greinum við og metum hættu á verulegri skekkju í ársreikningnum, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka, skipuleggjum og framkvæmum endurskoðunaraðgerðir til að bregðast við þeirri hættu og öflum endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi til að byggja álit okkar á. Hættan á að uppgötva ekki verulega skekkju vegna sviksemi er meiri en að uppgötva ekki skekkju vegna mistaka, þar sem sviksemi getur falið í sér samsæri, fölsun, að einhverju sé viljandi sleppt, villandi framsetningu eða að farið sé framhjá innra eftirliti.
- Öflum við skilnings á innra eftirliti, sem varðar endurskoðunina, til að skipuleggja viðeigandi endurskoðunaraðgerðir, en ekki til að veita álit á virkni innra eftirlits sjóðsins.
- Metum við hvort reikningsskilaaðferðir og reikningshaldslegt mat stjórnaðs og tengdar skýringar séu viðeigandi.
- Ályktum við um hvort notkun stjórnar og framkvæmdastjóra á forsendu reikningsskilanna um rekstrarhæfi sé viðeigandi og metum, á grundvelli endurskoðunarinnar, hvort aðstæður séu til staðar sem valdið gætu verulegum vafa um rekstrarhæfi sjóðsins. Ef við teljum að verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi ber okkur, í áritun okkar, að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum ársreikningsins eða, ef slíkar skýringar eru ófullnægjandi, að víkja frá fyrirvaralausri áritun. Niðurstaða okkar byggir á endurskoðunargögnum sem aflað er fram að dagsetningu áritunar okkar. Samt sem áður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni gert sjóðinn órekstrarhæfan.
- Metum við framsetningu, uppbyggingu og innihald ársreikningsins í heild, að meðtöldum skýringum, og hvort ársreikningurinn gefi glögga mynd af undirliggjandi viðskiptum og atburðum.

Við upplýsum stjórn og endurskoðunarnefnd meðal annars um áætlað umfang og tímasetningar endurskoðunarinnar og veruleg atriði sem upp kunna að koma í endurskoðun okkar, þar á meðal verulega annmarka á innra eftirliti.

Við lýsum því einnig yfir við stjórn og endurskoðunarnefnd að við höfum uppfyllt skyldur siðareglna um óhæði og upplýsum um tengsl eða önnur atriði sem gætu mögulega talist hafa áhrif á óhæði okkar og þegar við á, til hvaða aðgerða við höfum gripið til að eyða áhættu eða varúðarráðstafanir til að bregðast við henni.

Af þeim atriðum sem við höfum upplýst stjórn og endurskoðunarnefnd um, leggjum við mat á hvaða þættir höfðu mesta þýðingu við endurskoðun ársreikningsins og eru því lykilþættir endurskoðunarinnar. Við lýsum þessum þáttum í áritun okkar nema lög og reglur útiloki að upplýst sé um þá eða, við einstakar mjög sjaldgæfar kringumstæður, þegar við metum að ekki skuli upplýsa um lykilþátt þar sem neikvæðar afleiðingar þess eru taldar vega þyngra en almennir hagsmunir af birtingu slíkra upplýsinga.

Staðfesting vegna annarra ákvæða laga

Í samræmi við ákvæði 2. mgr. 104 gr. laga nr. 3/2006 um ársreikninga staðfestum við samkvæmt okkar bestu vitund að í skýrslu stjórnar sem fylgir þessum ársreikningi eru veittar þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og koma ekki fram í skýringum.

Hrafnhildur Helgadóttir, endurskoðandi, ber ábyrgð á endurskoðun ársreikningsins og þessari áritun.

Reykjavík, 29. apríl, 2024

KPMG ehf.

Hrafnhildur Helgadóttir

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2023

	Skýr.	2023	2022
Iðgjöld			
Iðgjöld sjóðfélaga	3	272.972	222.000
Iðgjöld launagreiðenda	3	753.695	530.917
Réttindaflutningur og endurgreiðslur	4	786	13
Framlag ríkisins til jöfnunar örorkubyrði	4	20.029	16.011
		<u>1.047.482</u>	<u>768.941</u>
Lífeyrir			
Heildarfjárhæð lífeyris	5	2.368.385	2.117.162
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	5	6.468	5.549
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	5	376	337
Eftirlaun frá Tryggingastofnun	5	(1.067)	(2.358)
		<u>2.374.162</u>	<u>2.120.690</u>
Hreinar fjárfestingartekjur			
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	6	1.844.228	(2.005.895)
Hreinar tekjur af skuldabréfum	7	1.397.233	(516.667)
Vaxtatekjur af handbæru fé		41.428	33.206
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		16.639	7.010
Fjárfestingargjöld	8	(47.968)	(75.074)
		<u>3.251.560</u>	<u>(2.557.420)</u>
Rekstrarkostnaður			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	9	179.604	170.784
		<u>179.604</u>	<u>170.784</u>
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris		1.745.276	(4.079.953)
Hrein eign frá fyrra ári		<u>41.028.325</u>	<u>45.108.278</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok		<u>42.773.601</u>	<u>41.028.325</u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2023

	Skýr.	31.12.2023	31.12.2022
Eignir			
Fjárfestingar	2/10-17		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	10-13	21.194.925	19.549.177
Skuldabréf	14-15	21.091.237	21.075.351
		<u>42.286.162</u>	<u>40.624.528</u>
Fjárfestingar		<u>42.286.162</u>	<u>40.624.528</u>
Kröfur	18		
Kröfur á launagreiðendur		174.638	111.061
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur		46.092	32.770
Kröfur		<u>220.730</u>	<u>143.831</u>
Ýmsar eignir			
Varanlegir rekstrarfjármunir	19	3.036	1.571
Ýmsar eignir		<u>3.036</u>	<u>1.571</u>
Handbært fé			
Sjóður og veltinnlán		314.688	299.936
Handbært fé		<u>314.688</u>	<u>299.936</u>
Eignir samtals		<u>42.824.616</u>	<u>41.069.866</u>
Skuldir			
Viðskiptaskuldir	20		
Áfallinn kostnaður og fyrirframinnheimtar tekjur		51.015	41.541
		<u>51.015</u>	<u>41.541</u>
Skuldir samtals		<u>51.015</u>	<u>41.541</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>42.773.601</u>	<u>41.028.325</u>
Skuldbindingar utan efnahags			
Aðrar upplýsingar	8,22		
Skuldbindingar utan efnahags	8.1		
Mat á lífeyrisskuldbindingum	21		

Sjóðstreymi árið 2023

	Skýr.	2023	2022
Inngreiðslur			
Iðgjöld		984.081	793.058
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum		57.837	43.727
Aðrar inngreiðslur		7.959	13.100
Inngreiðslur		1.049.877	849.885
Útgreiðslur			
Lífeyrir	5	2.374.162	2.120.690
Rekstrarkostnaður		167.919	153.019
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	19	2.378	1.412
Aðrar útgreiðslur		70.625	78.620
Útgreiðslur		2.615.084	2.353.741
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga		(1.565.206)	(1.503.856)
Fjárfestingarhreyfingar			
Innborgaðar tekjur af eignarhl. í félögum og sjóðum		118.101	179.783
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum		(2.981.674)	(4.799.228)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum		3.062.054	4.347.854
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa		2.053.741	1.676.188
Keypt skuldabréf		(2.105.846)	(2.018.049)
Seld skuldabréf		1.433.583	1.687.867
Ráðstöfun alls		1.579.959	1.074.415
Hækkun (lækkun) á handbæru fé		14.752	(429.441)
Handbært fé í upphafi árs		299.936	729.377
Handbært fé í lok árs		314.688	299.936

Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu 31.12.2023

Tryggingafræðileg staða 2023

Eignir	Skýr.			
	21	Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris		42.773.601	0	42.773.601
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa		443.072	0	443.072
Núvirði framtíðariðgjalda		0	9.474.244	9.474.244
Eignir samtals		43.216.673	9.474.244	52.690.918

Skuldbindingar

Eftirlaun	43.667.415	7.927.310	51.594.724
Örorkulífeyrir	1.495.745	801.041	2.296.786
Makalífeyrir	1.344.158	123.099	1.467.257
Barnalífeyrir	11.450	78.454	89.904
Núvirði framtíðarrekkstrarkostnaðar	2.136.251	845.161	2.981.412
Skuldbindingar samtals	48.655.018	9.775.065	58.430.083
Eignir umfram skuldbindingar	(5.438.345)	(300.820)	(5.739.165)
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok	(11,2%)	(3,1%)	(9,8%)
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun	(10,1%)	(5,3%)	(9,3%)

Tryggingafræðileg staða 2022

Eignir	Skýr.			
	21	Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris		41.028.325	0	41.028.325
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa		(516.917)	0	(516.917)
Núvirði framtíðariðgjalda		0	8.459.894	8.459.894
Eignir samtals		40.511.408	8.459.894	48.971.302

Skuldbindingar

Eftirlaun	40.027.092	7.134.695	47.161.787
Örorkulífeyrir	1.464.558	727.048	2.191.606
Makalífeyrir	1.275.617	111.155	1.386.772
Barnalífeyrir	13.728	76.596	90.324
Núvirði framtíðarrekkstrarkostnaðar	2.294.512	885.463	3.179.975
Skuldbindingar samtals	45.075.507	8.934.957	54.010.464
Eignir umfram skuldbindingar	(4.564.100)	(475.063)	(5.039.162)
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok	(10,1%)	(5,3%)	(9,3%)
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun	0,8%	(20,0%)	(3,2%)

1. Almennar upplýsingar um sjóðinn

Lífeyrissjóður bænda er með aðsetur að Stórhöfða 23, Reykjavík. Aðild að sjóðnum er öllum opin sem náð hafa 16 ára aldri fyrir lok næsta almanaksmánaðar á undan. Sjóðurinn er jafnframt starfsgreinasjóður bænda, maka þeirra og þeirra sem starfa í landbúnaði. Lífeyrissjóður bænda starfar á grundvelli laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, og samþykktar er fyrir sjóðinn gilda. Í samræmi við brottfall laga nr. 12/1999 voru gerðar breytingar á samþykktum sjóðsins og tóku þær gildi 21. janúar 2019. Nýjustu samþykktir sjóðsins voru samþykktar af Fjármála- og efnahagsráðuneyti 7. desember 2023 og taka gildi fyrsta dag næsta mánaðar að fenginni staðfestingu. Þær taka því gildi 1. janúar 2024. Ekki var verið að breyta réttindatöflum í viðauka A. Þær tóku gildi 1. janúar 2023.

Með iðgjaldagreiðslum til öflunar lífeyrisréttinda ávinnur sjóðfélagi sér og maka sínum og börnum eftir því sem við á rétt til eftirlauna, örorkulífeyris, maka- og barnalífeyris. Óskertur réttur til tóku eftirlauna hefst þegar sjóðfélagi er orðinn 67 ára. Sjóðfélagi á rétt á örorkulífeyri og barnalífeyri, ef við á, ef hann verður fyrir orkutapi sem metið er 50% eða meira að uppfylltum ákveðnum skilyrðum. Andist sjóðfélagi eiga eftirlifandi maki og börn, yngri en 18 ára, rétt á lífeyri úr sjóðnum samkvæmt nánari reglum.

Í samþykktum sjóðsins er kveðið nánar á um ávinnslu réttinda og var hún óháð aldri til ársloka 2006 en blönduð, þ.e. bæði jöfn og aldurstengd frá ársbyrjun 2007. Lífeyrissjóðurinn ábyrgist lífeyrisskuldbindingar sínar með eignum sínum. Tryggingafræðileg úttekt á stöðu sjóðsins getur haft áhrif á lífeyrisréttindi sjóðfélaga því sjóðnum er skylt að auka eða skerða lífeyrisréttindi sjóðfélaga fari munur milli eigna og lífeyrisskuldbindinga sjóðsins fram yfir tiltekin mörk.

2. Reikningsskilaaðferðir

Grundvöllur reikningsskila

Ársreikningurinn er í samræmi við lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 335/2015. Ársreikningurinn er gerður í íslenskum krónum.

Fjárhæðir

Fjárhæðir í reikningunum eru birtar í þúsundum króna.

Erlendir gjaldmiðlar

Viðskipti í erlendum gjaldmiðlum eru færð á gildandi gengi þess dags sem viðskiptin fara fram. Peningalegar eignir og skuldir í erlendum gjaldmiðlum eru færðar miðað við gengi á reikningsskiladegi. Gengismunur sem myndast er færður meðal fjárfestingartekna. Frá og með 1. apríl 2020 var sú breyting gerð að Seðlabankinn birti eingöngu skráð miðgengi allra gjaldmiðla sem bankinn skráir og er það þá opinbert viðmiðunargengi. Birting á kaup- og sölugengi gjaldmiðla lagðist þá af. Þetta verklag er til samræmis við verklag seðlabanka í samanburðarlöndum. Meðalgengi ársins og gengi í lok árs var eftirfarandi:

	Mynt	Meðalgengi ársins		Árslokagengi	
		2023	2022	31.12.2023	31.12.2022
Evra.....	EUR	149,14	142,33	150,50	151,50
Bandaríkjadalur.....	USD	137,98	135,46	136,20	142,04
Sterlingspund.....	GBP	171,46	166,90	173,18	170,81
Sænsk króna.....	SEK	13,00	13,39	13,56	13,62
Norsk króna.....	NOK	13,07	14,09	13,39	14,41
Dönsk króna.....	DKK	20,02	19,13	20,19	20,37

Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar í skilningi laga. Fjárfestingar sjóðsins samanstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum, bundnum bankainnstæðum og öðrum fjárfestingum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi og yfirfara þessa flokkun á hverjum reikningsskiladegi.

Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádregnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum myntum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður á 'Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris' sem áfallinn gengismunur á eignir í lok árs.

Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Undir hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum fellur arður af hlutabréfum, söluhagnaður og sölutap svo og óinnleystur gengismunur af hlutabréfum og sjóðum, bæði vegna breytinga á gangvirði bréfanna og gengi gjaldmiðla.

Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum, að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga, annarra en gjalda sem skýrt er frá í skýringu nr. 8 um fjárfestingargjöld.

Jafnframt eru í þessum lið færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökuþóknarir af skuldabréfum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Hér undir er einnig færð varúðarniðurfærsla skuldabréfa vegna tapshættu sem er fyrir hendi á reikningsskiladegi.

Fjárfestingargjöld

Undir þennan lið falla allar þóknarir til fjármálafyrirtækja og sjóða um sameiginlega fjárfestingu vegna umsýslu og stjórnunar á fjárfestingum sjóðsins. Undir þennan lið falla einnig fjárfestingargjöld sem ekki falla undir aðra liði eins og gjöld vegna húseigna og lóða sem teknar eru til fullnustu greiðslu.

Reikningsskilaaðferðir frh.**Matsaðferðir fjárfestinga**

Fjármálagæringar, aðrir en útlán til sjóðfélaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningsskilareglur. Útlán til sjóðfélaga eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu.

Gangvirði fjármálagæringa sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í lok árs, en gangvirði annarra fjárfestinga í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu nr. 16. Í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán á afskrifuðu kostnaðarverði eru færð með áföllnum vöxtum, verðbótum og gengismun á reikningsskiladegi. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok uppgjörstímabils. Í skýringu nr. 16 er gerð nánari grein fyrir skiptingu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til þeirrar tapsáhættu sem kann að vera fyrir hendi á reikningsskiladegi í samræmi við settar reikningsskilareglur. Varúðarframlög vegna tapsáhættunnar eru færð á niðurfærslureikning sem dreginn er frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga á reikningsskiladegi.

Bundnar bankainnstæður

Undir bundnar bankainnstæður er færður sá hluti innlána í bönkum og sparisjóðum sem bundin eru til lengri tíma en þriggja mánaða.

Rekstrarkostnaður

Undir þennan lið fellur allur kostnaður vegna reksturs sjóðsins. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til.

Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald.

Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreikning á gangvirði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstandur af óbundnum bankainnstæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

Skuldbindingar

Skuldbindingar eru færðar upp í efnahagsreikningi ef líklegt þykir að sjóðurinn verði fyrir fjárhagslegum útgjöldum í framtíðinni vegna liðsins atburðar eða viðskipta og hægt er að meta fjárhæð hennar með áreiðanlegum hætti.

Áhættustjórnun

Lífeyrissjóður bændu hefur sett sér áhættustefnu, þar sem áhætta er skilgreind og helstu áhættuþáttum í starfsemi sjóðsins er lýst og hvernig stýringu á þeim er háttað. Engir framvirkir gjaldeyrisskiptastamningar, valréttir eða afleiðusamningar eru til staðar hjá sjóðnum. Sjá skýringu nr. 22. Þar er fjallað um áhættuþætti í starfseminni og áhættustýringu.

3. Iðgjöld

Iðgjöld eru tekjufærð eftir skilagreinum sem borist hafa sjóðnum. Áætlað er fyrir ógreiddum iðgjöldum í árslok miðað við fyrri reynslu og eru þau eignfærð sem kröfur í efnahagsreikningi.

4. Réttindaflutningar, endurgreiðslur og framlag ríkis til jöfnunar örorkubyrði

Iðgjöld eru endurgreidd til þeirra sem hafa náð 70 ára aldri, til dánarbúa og greiðenda undir 16 ára aldri. Ennfremur eru endurgreidd mótfamlög launagreiðenda á móti þeim launþegaiðgjöldum sem endurgreidd eru. Endurgreiðslur voru óverulegar á árinu.

Réttindaflutningar frá sjóðnum voru óverulegir.

Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði er hluti af tryggingagjaldi vegna launa og rennur til lækkunar og jöfnunar á örorkubyrði milli lífeyrissjóða. Framlag ríkisins fyrir árið 2023 nam 20,0 m.kr.

5. Lífeyrir

Undir lífeyri falla lífeyrisgreiðslur sjóðsins, það er ellilífeyrir, makalífeyrir, örorkulífeyrir og barnalífeyrir.

Lífeyrir greinist þannig:

	Eftirlaun skv. áunnum réttindum	Eftirlaun frá Tryggingastofnun 3.gr. laga 42/2018	Samtals 2023	Samtals 2022
Ellilífeyrir	2.095.414	0	2.095.414	1.845.724
Makalífeyrir	105.676	1.067	106.743	103.682
Örorkulífeyrir	161.716	0	161.716	162.421
Barnalífeyrir	4.512	0	4.512	5.335
	<u>2.367.318</u>	<u>1.067</u>	<u>2.368.385</u>	<u>2.117.162</u>

Lífeyrisframlag ríkissjóðs

Samkvæmt 3. gr. laga nr. 42/2018 um brottfall laga nr. 12/1999 um Lífeyrissjóð bændu skulu útgjöld vegna lífeyrisgreiðslna sem falla á sjóðinn vegna áunninna réttinda sjóðfélaga sem fæddir eru 1914 eða fyrr eða maka þeirra greidd úr ríkissjóði.

VIRK - Starfsendurhæfingarsjóður

Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs.....

2023 2022

6.468 5.549

Samkvæmt lögum nr. 60/2012 um atvinnutengda starfsendurhæfingu og starfsemi starfsendurhæfingarsjóða skulu lífeyrissjóðir inna af hendi sérstakt gjald til starfsendurhæfingarsjóðs vegna sjóðfélaga sem nemur sömu fjárhæð og greidd hefur verið til þess sama starfsendurhæfingarsjóðs af atvinnurekendum sem greiða til sjóðsins. Atvinnurekendur greiddu til starfsendurhæfingarsjóðs 0,10% af iðgjaldsstofni vegna ársins 2023. Gjaldið lækkaði frá og með 1. janúar 2016 úr 0,13% af iðgjaldsstofni.

Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris

2023 2022

Aðkeypt þjónusta vegna örorkumats.....

376 337

6. Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Arður af eignarhlutum í félögum og sjóðum.....

2023 2022

Gangvirðismunur af eignarhlutum í félögum og sjóðum.....

118.090 146.850

1.726.138 (2.152.745)

1.844.228 (2.005.895)

Áhrif gjaldmiðla færð meðal tekna af eignarhlutum í félögum og sjóðum.....

(283.275) 427.225

Afkoma 20 stærstu fjárfestinga greinist þannig: *)

SSgA World IDX EQ-I -EUR.....

2023 2022

Vanguard - Global Stock Index Fund USD.....

561.955 (324.690)

Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður langur hs.....

200.245 (183.112)

Capital Group - New Perspective Fund A7 USD.....

38.495 (53.512)

Katla Fund - Global Equity/UCITS - Class A.....

123.435 15.125

Stefnir - Innlend hlutabréf hs.....

177.816 (245.329)

Stefnir - ÍS 5.....

(53.190) (251.525)

Wellington Global Research Equity.....

(164.752) (129.116)

HSV eignarhaldsfélag slhf.....

124.429 21.051

Seilern World Growth - USD.....

346.243 (85.632)

Arion banki hf.....

73.430 30.326

PIMCO GIS - Euro Income Bond - UCITS.....

48.181 (182.657)

PIMCO GIS - Global Bond Fund, Curcy Exp. - UCITS.....

29.382 (44.281)

Jarðvarmi slhf.....

4.277 (230.022)

ST1 hs.....

6.336 2.666

Marel hf. - IS markaður.....

36.269 (105.617)

Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður millilangur hs.....

(9.734) 0

Íslandsbanki hf.....

11.458 4.629

PIMCO GIS - Income Fund.....

9.277 2.348

Landsbréf - Hvatning slhf.....

11.413 25.282

*) Afkoman er samanlagður söluhagnaður, arður og óinnleyst breyting á gangvirði

17.863 4.764

1.592.828 (1.729.301)

7. Hreinar tekjur af skuldabréfum

Tekjur flokkaðar eftir verðmatsaðferðum

Gangvirðismunur af skuldabréfum.....

2023 2022

Niðurfærsla skuldabréfa.....

1.398.046 (518.179)

(813) 1.512

1.397.233 (516.667)

Áhrif gjaldmiðla færð meðal hreinna tekna af skuldabréfum.....

(60.302) 100.240

Hreinar tekjur eftir skuldabréfaflokkum:

	Gangvirði	Vaxtatekjur og verðbætur	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2023	Samtals 2022
Skuldabréf með ríkisábyrgð.....	741.944	0	0	741.944	(990.261)
Skuldabréf sveitarfélaga.....	43.769	0	0	43.769	(78.190)
Skuldabréf lánastofnana.....	199.973	0	0	199.973	78.803
Fasteignaveðtryggð skuldabréf.....		226.785	(813)	225.972	262.761
Önnur verðbréf.....	185.575	0	0	185.575	210.219
	1.171.261	226.785	(813)	1.397.233	(516.667)

Skuldabréf sjóðsins eru metin á gangvirði. Fasteignaveðtryggð útlán eru metin með áföllum vöxtum og verðbótum.

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:

2023 2022

Niðurfærsla í upphafi árs

18.483 19.995

Breyting á niðurfærslu

813 (1.512)

Niðurfærsla í lok árs

19.296 18.483

8. Fjárfestingagjöld

Þóknanir og kostnaður

Árið 2023 Fjárfestingargjöld	Skýr.	Bein fjárfestingar- gjöld	Áætluð og reiknuð fjárfestingar-gjöld	Fjárfestingargjöld samtals	Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	Hlutfall fjárfestingargjalda alls af meðaleign
Vegna innlendra verðbréfasjóða			14.123	14.123	1.377.030	1,03%
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða			19.302	19.302	1.114.838	1,73%
Vegna annarra innlendra sérhæfðra sjóða			79.452	79.452	3.302.101	2,41%
Vegna erlendra verðbréfasjóða			39.878	39.878	9.391.615	0,42%
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu			26.967	26.967	1.078.346	2,50%
Kaup- og sölubóknanir vegna verðbréfavíðskipta		1.916		1.916		
Vörslubóknanir		9.941		9.941		
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar		36.111		36.111		
Önnur fjárfestingargjöld				0		
Fjárfestingargjöld samtals		47.968	179.722	227.690	16.263.930	1,11%

Árið 2022 Fjárfestingargjöld	Skýr.	Bein fjárfestingar- gjöld	Áætluð og reiknuð fjárfestingar-gjöld	Fjárfestingargjöld samtals	Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	Hlutfall fjárfestingargjalda alls af meðaleign
Vegna innlendra verðbréfasjóða			12.272	12.272	1.414.085	0,87%
Vegna innlendra fjárfestingarsjóða			31.986	31.986	1.690.579	1,89%
Vegna innlendra sérhæfðra sjóða			58.684	58.684	3.366.462	1,74%
Vegna erlendra verðbréfasjóða			46.265	46.265	8.935.830	0,52%
Vegna annarra erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu			16.355	16.355	569.379	2,87%
Kaup- og sölubóknanir vegna verðbréfavíðskipta		2.010		2.010		
Vörslubóknanir		11.738		11.738		
Umsýslubóknanir vegna útvistunar eignastýringar		61.326		61.326		
Önnur fjárfestingargjöld				0		
Fjárfestingargjöld samtals		75.074	165.562	240.636	15.976.335	1,04%

Við mat á áætluðum kostnaði sjóða sem fjárfest hefur verið í á árinu 2023 er tekið tillit til viðvarandi gjalda hjá annars vegar verðbréfa- og fjárfestingarsjóðum og hins vegar hjá öðrum sérhæfðum sjóðum. Áætlaður kostnaður sjóðanna eru viðvarandi gjöld þeirra að teknu tilliti til afsláttar. Viðvarandi gjöld sjóðanna eru sem áður innifalin í vaxtatekjum og gengismun meðal fjárfestingartekna og afslátturinn sem lífeyrissjóðurinn fær er tekjufærður undir sama lið. Einnig er ávöxtun sem fyrr birt að frádregnum þessum kostnaði. Við mat á hlutdeild lífeyrissjóðsins í kostnaði er miðað við meðalstöðu ársins í viðkomandi sjóði. Meðalstaðan er reiknuð miðað við eign lífeyrissjóðsins í lok hvers ársfjórðungs.

8.1 Framtaks- og fasteignafjárfestingar

Lífeyrissjóður bændna hefur undanfarin ár gert samninga um fjárfestingar í framtakssjóðum (private equity funds) og fasteignasjóðum. Með samningunum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til að fjárfesta fyrir ákveðna fjárhæð, sem er innkölluð í nokkrum áföngum. Staða skuldbindinga í árslok er sem hér greinir:

Innlendar skuldbindingar.....	2023	2022
Erlendar skuldbindingar.....	703.709	815.522
	1.361.081	1.386.570
	2.064.790	2.202.092

9. Rekstrarkostnaður

Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður:

Laun.....	2023	2022
Launatengd gjöld.....	87.724	85.535
Aðkeypt þjónusta.....	19.886	18.930
Ytri og innri endurskoðendur.....	5.860	4.442
Eftirlitsgjöld.....	7.448	7.654
Annar rekstrarkostnaður.....	10.473	9.566
	48.375	44.794
	179.766	170.922
Endurgreiddur kostnaður vegna innheimtu gjalda fyrir Virk endurhæfingarsjóð.....	(162)	(138)
	179.604	170.784
Meðalfjöldi stöðugilda	4,00	4,00

Heildarlaun, hlunnindi og þóknanir til stjórnar, endurskoðunarnefndar og framkvæmdastjóra sundurliðast þannig:

	2023	2022
Guðrún Lárusdóttir, formaður stjórnar og í endurskoðunarnefnd.....	3.249	2.192
Jóhann Már Sigurbjörnsson, varaformaður stjórnar og í endurskoðunarnefnd.....	1.615	119
Einar Ófeigur Björnsson, stjórnarmaður.....	636	0
Erla Hjördis Gunnarsdóttir, stjórnarmaður.....	636	0
Vigdís Häsler, stjórnarmaður.....	636	0
Bjartur Thorlacius, varamaður í stjórn.....	42	0
Oddný Steina Valsdóttir, varamaður í stjórn.....	477	119
Skúli Bjarnason, fyrrverandi stjórnarformaður og í endurskoðunarnefnd.....	1.771	3.552
Erna Bjarnadóttir, fyrrverandi stjórnarmaður.....	805	1.528
Guðbjörg Jónsdóttir, fyrrverandi stjórnarmaður.....	779	1.528
Örn Bergsson, fyrrverandi stjórnarmaður.....	779	1.528
Alexander G. Eðvardsson, formaður endurskoðunarnefndar.....	558	497
Framkvæmdastjóri.....	25.784	25.615

Þóknanir til endurskoðenda

	2023	2022
Þóknun PricewaterhouseCoopers ehf, fyrri ytri endurskoðanda sjóðsins.....	3.068	3.588
Þóknun KPMG núverandi ytri endurskoðanda sjóðsins.....	790	0
Þóknun Deloitte vegna innri endurskoðunar.....	3.590	4.066
	7.448	7.654

Þóknun til tryggingastærðfræðings sjóðsins

	2023	2022
Þóknun fyrir útreikninga á tryggingafræðilegri stöðu.....	689	653
Önnur þjónusta.....	2.545	2.444
	3.234	3.097

10. Eignarhlutir í félögum og sjóðum

	2023	2022
Eignarhlutir í innlendum hlutafélögum.....	5.748.051	4.907.125
Hlutdeildarskírteini í innlendum verðbréfasjóðum.....	3.621.753	4.700.547
Hlutdeildarskírteini í erlendum verðbréfasjóðum.....	11.825.121	9.941.505
	21.194.925	19.549.177
Eignarhlutir í félögum, skráð.....	2.483.417	2.251.397
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	18.711.508	17.297.780
	21.194.925	19.549.177

11. Eignarhlutar í innlendum félögum:

	2023			2022		
Innlend hlutafélög, skráð	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði
Skráð félög, undir 2% eignarhlutur.....			2.483.417			2.251.397
			2.483.417			2.251.397

	2023			2022		
Innlend félög, óskráð	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði
CP Invest slhf.....	2,39%	115.000	117.826	2,26%	90.000	90.000
Edda slhf.....	2,10%	44.566	81.815	2,10%	43.159	74.031
HSV eignarhaldsfélag slhf.....	2,94%	125.345	638.153	2,94%	207.873	325.089
Innviðir fjárfestingar slhf.....	2,63%	144.396	195.036	2,63%	144.396	118.194
Innviðir fjárfestingar II slhf.....	2,07%	52.020	45.699	2,07%	52.020	52.020
Reiknistofa lífeyrissjóða.....	6,52%	13.654	13.654	6,52%	13.654	13.654
TFII slhf.....	2,88%	138.418	127.527	4,04%	100.000	169.600
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur.....			2.044.924			1.813.141
Samtals.....			3.264.634			2.655.728
Eignarhlutar í innlendum félögum alls			5.748.051			4.907.125
Hlutabréfaeign alls			5.748.051			4.907.125

12. Hlutdeildarskírteini

Innlendir verðbréfasjóðir:

	2023	2022
Sjóðir með hlutabréfum.....	1.757.452	2.540.705
Sjóðir með skuldabréfum.....	1.864.301	2.159.842
	3.621.753	4.700.547

Erlendir verðbréfasjóðir:

	2023	2022
Sjóðir með hlutabréfum.....	9.926.599	8.647.740
Sjóðir með skuldabréfum.....	1.898.522	1.293.765
	11.825.121	9.941.505
Hlutdeildarskírteini alls.....	15.446.874	14.642.052

13. Hlutdeildarskírteini, sundurliðun

Innlendir verðbréfasjóðir:

	2023			2022		
Innlendir verðbréfasjóðir með innlendum hlutabréfum:	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði
Stefnir - ÍS 5.....	7,44%	492.075	811.427	7,11%	499.520	999.180
Stefnir - Innlend hlutabréf hs.....	3,38%	578.132	845.169	4,74%	784.560	1.383.363
Innl. hlutabréfasj., undir 2% eignarhlutur.....			100.856			46.302
			<u>1.757.452</u>			<u>2.540.705</u>
Innlendir verðbréfasjóðir með skuldabréfum:						
Landsbréf - Veðskuldabréfasjóður II.....	2,07%	108.948	123.176	1,94%	90.903	100.648
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður langur.....	13,36%	684.832	1.072.332	12,02%	702.806	1.063.838
ST1 hs.....	2,85%	262.696	347.920	2,85%	262.696	311.651
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður millilangur.....	2,73%	207.588	309.008	2,50%	207.588	297.550
Innl. skuldabréfasj., undir 2% eignarhlutur.....			11.865			486.803
			<u>1.864.301</u>			<u>2.159.842</u>
Innlendir verðbréfasjóðir alls.....			<u>3.621.753</u>			<u>4.700.547</u>

Erlendir verðbréfasjóðir:

Erlendir verðbréfasjóðir með hlutabréfum	2023			2022		
Skráðir sjóðir í EUR:	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði
Katla Fund Global Equity Class A..... EUR	2,20%	366.274	908.811	2,27%	366.274	730.996
Obligo Global Infrastruktur II AS..... EUR	2,25%	184.196	201.815	2,34%	184.196	207.900
Erl. hlbrsj., undir 2% eignarhlutur..... EUR			4.248.962			3.915.633
			<u>5.359.588</u>			<u>4.854.529</u>
Skráðir sjóðir í USD:						
Erl hlbrsj., undir 2% eignarhlutur.....			4.567.011			3.793.211
			<u>4.567.011</u>			<u>3.793.211</u>
Erl. verðbréfasjóðir með hlutabréfum alls.....			<u>9.926.599</u>			<u>8.647.740</u>

Erlendir verðbréfasjóðir með skuldabréfum

	2023			2022		
Skráðir sjóðir í EUR:	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði	Hlutdeild	Kostnaðarverð	Gangvirði
Erl. skbrsj., undir 2% eignarhlutur..... EUR			597.620			498.368
			<u>597.620</u>			<u>498.368</u>
Skráðir sjóðir í USD:						
Erl skbrsj., undir 2% eignarhlutur..... USD			1.300.902			730.447
			<u>1.300.902</u>			<u>730.447</u>
Skráðir sjóðir í NOK:						
Erl skbrsj., undir 2% eignarhlutur..... NOK			0			64.950
			<u>0</u>			<u>64.950</u>
Erl. verðbréfasjóðir með skuldabréfum alls.....			<u>1.898.522</u>			<u>1.293.765</u>
Erlendir verðbréfasjóðir alls.....			<u>11.825.121</u>			<u>9.941.505</u>
Verðbréfasjóðir samtals.....			<u>15.446.874</u>			<u>14.642.052</u>

14. Skuldabréf greinast þannig:

	2023	2022
Skuldabréf á gangvirði.....	19.262.588	19.301.877
Veðlán, sjá skýringu 15.....	<u>1.828.649</u>	<u>1.773.474</u>
	<u>21.091.237</u>	<u>21.075.351</u>

Skuldabréf á gangvirði greinast þannig:

Skuldabréf með ríkisábyrgð:		2023	2022
Byggðastofnun.....	ISK	61.504	67.501
Húsbréf.....	ISK	16.610	16.173
Íbúðabréf.....	ISK	5.860.656	5.669.740
Landsbanki Íslands (Lánasjóður landbúnaðarins).....	ISK	0	87.933
Ríkisbréf.....	ISK	1.813.875	1.688.752
Önnur skuldabréf með ríkisábyrgð.....	USD	733.081	924.422
Önnur skuldabréf með ríkisábyrgð.....	EUR	74.223	73.269
		<u>8.559.949</u>	<u>8.527.790</u>
Önnur skuldabréf í innlendum gjaldmiðli:			
Skuldabréf sveitarfélaga.....	ISK	1.608.981	1.605.296
Skuldabréf fjármálastofnana.....	ISK	3.245.727	3.117.520
Skuldabréf fyrirtækja.....	ISK	5.611.367	5.355.902
Skuldabréf sjóðfélaga sem ekki flokkast sem veðlán.....	ISK	81.635	79.079
		<u>10.547.710</u>	<u>10.157.797</u>

Skuldabréf greinast þannig frh.

Önnur skuldabréf í erlendum gjaldmiðli:

		2023	2022
Erlend skuldabréf fyrirtækja.....	USD	0	433.495
Erlend skuldabréf fyrirtækja.....	EUR	0	3.466
Erlend skuldabréf fyrirtækja.....	GBP	0	229
Erlend skuldabréf fjármálastofnana.....	EUR	154.929	93.379
Erlend skuldabréf fjármálastofnana.....	GBP	0	85.721
		154.929	616.290
Önnur skuldabréf alls.....		10.702.639	10.774.087
Skuldabréf á gangvirði alls:.....		19.262.588	19.301.877

Skuldabréf sjóðsins eru metin á gangvirði. Fasteignaveðtryggð skuldabréf eru metin við áföllnum vöxtum og verðbótum.

15. Veðlán greinast þannig:

	2023	2022
Skuldabréf einstaklinga/sjóðfélaga.....	1.847.945	1.791.957
Varúðarniðurfærsla v/sjóðfélagalána.....	(19.296)	(18.483)
	1.828.649	1.773.474
Varúðarniðurfærsla vegna sjóðfélagalána sundurliðast þannig:	2023	2022
Niðurfærsla 1.1.....	18.483	19.995
Hækkun niðurfærslu.....	813	(1.512)
	19.296	18.483

Öll skuldabréf sjóðsins eru metin á markaðsvirði. Fasteignaveðtryggð skuldabréf eru metin við áföllnum vöxtum og verðbótum.

16. Fjárfestingar greinast þannig eftir matsaðferðum:

	Gangvirði	Útlán	Samtals
Fjárfestingar í lok árs 2023			31.12.2023
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	21.194.925	0	21.194.925
Skuldabréf	19.262.588	1.828.649	21.091.237
	40.457.513	1.828.649	42.286.163
Fjárfestingar í árslok 2022			31.12.2022
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	19.549.177	0	19.549.177
Skuldabréf	19.301.876	1.773.474	21.075.350
	38.851.053	1.773.474	40.624.527

Prepaskipting gangvirðis

Lífeyrissjóður bændna notar eftirfarandi þrepaskiptingu til að ákvarða og greina frá gangvirði fjárfestinga eftir matsaðferð:

1. þrep: Gangvirði ákvarðað út frá markaðsverði. Skráð verð á virkum markaði á sambærilegum eignum eða skuldum.
2. þrep: Gangvirði ákvarðað með matsaðferðum á grundvelli markaðsupplýsinga. Virðismatsaðferð beitt þar sem allar mikilvægar breytur byggja á markaðsupplýsingum, ýmist beint eða óbeint. Hér flokkast skuldabréf sem metin eru út frá vaxtaferlum á markaði, hlutdeildarskírteini sem metin eru á innlausnarvirði og verðbréf sem metin eru út frá stopulm viðskiptum á milli ótengdra aðila.
3. þrep: Gangvirði ákvarðað með matsaðferðum sem byggja að miklu leyti á upplýsingum sem ekki er hægt að staðfesta á markaði. Virðismatsaðferð beitt sem felur í sér mikilvægar breytur sem byggja ekki á markaðsupplýsingum. Hér flokkast hlutir og hlutdeildarskírteini í framtakssjóðum sem metnir eru út frá endurskoðuðum ársreikningum og kröfur sem metnar eru út frá væntum innheimtum.

Í árslok 2023:

	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals
Eignir sem færðar eru á gangvirði greinast þannig eftir þrepum:				31.12.2023
Eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	2.544.244	13.578.717	5.071.963	21.194.925
Skuldabréf.....	13.222.399	4.729.052	1.311.137	19.262.588
	15.766.643	18.307.769	6.383.100	40.457.513

Í árslok 2022:

	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals
Eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	2.302.833	13.317.292	3.929.052	19.549.177
Skuldabréf.....	15.867.519	2.070.466	1.363.892	19.301.877
	18.170.352	15.387.758	5.292.944	38.851.054

Breytingar á eignum í 3. þrepi, færðar á gangvirði.

	2023	2022
Staða í ársbyrjun.....	5.292.944	4.027.229
Keypt á árinu.....	955.591	1.070.288
Selt á árinu og arðgreiðslur.....	(345.365)	(180.098)
Flutt í/úr þrepi 3.....	(75.538)	0
Hrein gangvirðisbreyting.....	555.468	375.525
Staða í lok árs.....	6.383.100	5.292.944

17. Fjárfestingar skiptast þannig eftir gjaldmiðlum:

	2023			2022		
	ISK	Í erl. gjaldm.	Samtals	ISK	Í erl. gjaldm.	Samtals
Eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	9.289.897	11.905.028	21.194.925	9.537.822	10.011.354	19.549.176
Skuldabréf.....	18.300.355	962.233	19.262.588	17.687.896	1.613.982	19.301.878
Veðlán.....	1.828.649	0	1.828.649	1.773.474	0	1.773.474
	29.418.901	12.867.261	42.286.162	28.999.192	11.625.336	40.624.528
Hlutfallsleg skipting	69,57%	30,43%	100%	71,38%	28,62%	100%

Erlendir gjaldmiðlar sundurliðast sem hér segir:

	2023	2022
EUR.....	6.202.904	5.529.569
USD.....	6.600.993	5.881.575
GBP.....	0	85.950
SEK.....	63.364	63.292
NOK.....	0	64.950
	12.867.261	11.625.336

18. Kröfur

Lösgjaldakröfur	31.12.2023	31.12.2022
Tekjufærð áætlun um ókomin lösgjöld vegna ársins 2023	87.363	57.703
RSK innheimta lösgjalda vegna ársins 2022 með eindaga í janúar 2024	48.853	22.708
Ógreiddar kröfur í lösgjöldimeðferð	7.725	2.591
Lösgjöld með gjalddaga 10. janúar 2024	26.810	24.362
Aðrar ógreiddar kröfur	3.887	3.697
	174.638	111.061
	2023	2022
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur	46.092	32.770
	46.092	32.770
	220.730	143.831

19. Rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir

Húsgögn, tölvur og tæki eru færð til eignar í ársreikningi sem rekstrarfjármunir og afskrifuð á fimm árum.

Rekstrarfjármunir greinast þannig:	2023	2022
Eignir 31.12.2022	1.571	1.289
Kaup á árinu 2023	2.379	1.412
Afskrifað á árinu 2023	(914)	(1.130)
	3.036	1.571

20. Viðskiptaskuldir

Viðskiptaskuldir greinast þannig:	31.12.2023	31.12.2022
Ógreiddir reikningar í lok árs.....	51.015	41.541
	51.015	41.541

21. Tryggingafræðileg athugun

Fjármála- og efnahagsráðuneytið auglýsti í lok árs 2021 að lífeyrissjóðum bæri að taka mið af reiknilíkani Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga um lækkun aldursbundinnar dánartíðni þegar horft er til framtíðar. Líkanið var sett fram árið 2020 og er byggt á þeim breytingum sem urðu á aldursbundinni dánartíðni árin 1999 – 2018. Í niðurstöðu tryggingafræðilegrar athugunar á stöðu lífeyrissjóðsins í árslok 2021 voru forsendur um lífslíkur því breyttar frá tryggingafræðilegri athugun sjóðsins 2020 hvað varðaði notkun á reiknilíkani sem áætlað lækkun dánartíðni til framtíðar. Við mat á lífeyrisskuldbindingum verður framvegis horft til væntrar þróunar lífaldurs í framtíðinni í stað þess að miða við reynslu liðinna ára.

Í tryggingafræðilegri athugun í árslok 2023 eru endurmetnar eignir 5.438 m.kr. lægri en áfallnar skuldbindingar eða -11,2% og 5.739 m.kr. lægri en heildarskuldbindingar eða -9,8%. Í útreikningi er miðað við staðlaðar forsendur með aðlögun að sjóðnum ef við á. Miðað er við staðlaðar forsendur skv. rg. 391/1998 með aðlögun að aðstæðum í sjóðnum varðandi örorkureynslu og mat rekstrarkostnaðar.

Eignir í þúsundum króna:	2023	2022
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í árslok.....	43.216.673	40.511.408
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í ársbyrjun.....	40.511.408	41.424.825
Lækkun/hækkun endurmetinnar eignar á árinu.....	2.705.266	(913.417)
Skuldbindingar í þúsundum króna:		
Skuldbindingar í árslok.....	48.655.018	45.075.507
Skuldbindingar í ársbyrjun.....	45.075.507	41.108.203
Hækkun/lækkun skuldbindinga á árinu.....	3.579.511	3.967.304
Tryggingafræðileg staða 31.12.2023.....	(5.438.345)	(4.564.100)
Yfirlit um breytingar á áföllnum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar árið 2023		
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun.....	45.075.507	41.108.203
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta.....	4.971.066	5.047.837
Hækkun áunninna réttinda vegna lösgjalda ársins.....	977.638	854.249
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu.....	(2.367.318)	(2.114.804)
Hækkun vegna nýrra lífslíkatafna.....	0	0
Hækkun/lækkun vegna annarra breytinga.....	156.387	134
Framtíðar rekstrarkostnaður, hækkun/lækkun.....	(158.261)	179.889
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í árslok.....	48.655.018	45.075.507

22. Áhættuþættir í starfsemi og áhættustýring

Áhættustýring

Áhætta í starfsemi lífeyrissjóðsins er skilgreind sem öll þau atvik sem auka marktækt líkurnar á því að lífeyrissréttindi sjóðfélaga skerðist. Áhætta nær til atvika sem lúta að eignum, skuldbindingum og daglegum rekstri sjóðsins. Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins er meðal annars að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, vakta, meta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins. Í samræmi við það hlutverk hefur stjórn sjóðsins mótað áhættustefnu sem byggir á reglugerð nr. 590/2017 um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða.

Í áhættustefnunni er greint frá skipulagi og ábyrgð er varðar heildar áhættustýringu sjóðsins. Áhættustefnunni er ætlað að skapa grundvöll fyrir virkri upplýsingagjöf til stjórnar og stuðla að því að starfsmenn sem annast rekstur sjóðsins séu meðvitaðir um áhættu og gefist þannig betri kostur á því að bregðast við ef áhætta fer út fyrir ásættanleg mörk. Áhættustefna er sett til þriggja ára í senn og helst í hendur við fjárfestingarstefnu þar sem stjórn hefur sett takmarkanir á áhættutöku. Stjórn hefur falið framkvæmdastjóra að framfylgja stefnunni.

Hér verður greint frá helstu áhættuþáttum sem felast í starfsemi sjóðsins.

Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagsleg áhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á verði fjármálagerninga, svo sem vegna breytinga á ávöxtunarkröfu skuldabréfa eða gengi hlutabréfa og erlendra gjaldmiðla. Fjárhagsleg áhætta er sundurgreind í vaxta-, markaðs-, gjaldmiðla- og verðbólguáhættu.

Vaxtaáhætta

Vaxtaáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna hækkunar á ávöxtunarkröfu skuldabréfa. Hækkun ávöxtunarkröfu gæti því skapað misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins þar sem lífeyrisskuldbindingar hans eru gerðar upp miðað við fasta ávöxtunarkröfu. Áhættan er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar hækkunar ávöxtunarkröfu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir vaxtaáhættu með því að breyta meðallíftíma skuldabréfasafns sjóðsins en meðallíftími er mælikvarði á næmni skuldabréfa fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu og með því að breyta vægi skuldabréfasafnsins af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um meðallíftíma skuldabréfasafns og takmarkanir á vægi eignaflokka, þar með talið skuldabréfa. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á vaxtaáhættu og árangri við hlítinu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Álagspróf	31.12.2023	31.12.2022
100 pt. hækkun verðtryggðra vaxta	-3,40%	-3,60%
200 pt. hækkun óverðtryggðra vaxta	-0,20%	-0,30%

Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna lækkunar á hlutabréfum, þar með talið hlutabréfaeign í gegnum sjóði um sameiginlega fjárfestingu. Áhættan er mæld með álagsprófum sem segja til um áhrif fyrirfram skilgreindrar lækkunar hlutabréfa á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir markaðsáhættu með því að breyta vægi hlutabréfa af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem takmarkanir eru settar á vægi eignaflokka, þar með talið hlutabréfa og sjóða um sameiginlega fjárfestingu. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á markaðsáhættu og árangri við hlítinu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Álagspróf	31.12.2023	31.12.2022
30% lækkun innlendra hlutabréfa	-2,90%	-5,20%
20% lækkun erlendra hlutabréfa	-4,10%	-3,70%

Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta er hættan á því að styrking íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldmiðlum rýri verðmæti erlendra eigna mælt í íslenskum krónum. Styrking krónunnar gæti því skapað misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins þar sem lífeyrisskuldbindingar hans eru í íslenskum krónum. Gjalddeyrissáhætta sjóðsins er mæld með eins mánaðar fé í húfi miðað við 99,5% öryggisbil. Mælikvarðinn segir til um hversu mikið getur tapast á einum mánuði vegna gjaldmiðlahreyfinga, þannig að einungis 0,5% líkur eru á að tapið verði meira. Sjóðurinn stýrir áhættunni með því að breyta hlutfalli erlendra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram koma takmarkanir á vægi eigna í erlendum gjaldmiðlum. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á gjaldmiðlaáhættu og árangri við hlítinu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Áhættumælikvarði	31.12.2023	31.12.2022
1 mán. fé í húfi m.v. 99,5% öryggisbil	-1,50%	-1,33%

Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er hættan á því að verðbólga valdi misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins. Slíkt misvægi getur myndast þar sem lífeyrisskuldbindingar sjóðsins eru að fullu verðtryggðar en eignir einungis að hluta. Verðbólguáhætta sjóðsins er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar verðbólgu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir verðbólguáhættu með því að breyta vægi verðtryggðra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um verðtryggingarhlutfall skuldabréfasafns sjóðsins. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á verðbólguáhættu með skýrslugjöf.

Álagspróf	31.12.2023	31.12.2022
10% hækkun vísitölu neysluverðs	4,80%	4,70%

Áhættuþættir í starfsemi og áhættustýring frh.
Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er hættan á því að útgefandi fjármálagernings standi ekki við skuldbindingar sínar. Áhættan ræðst bæði af líkum á greiðslufalli og áætluðum endurheimtum ef til greiðslufalls kemur. Motaðilaáhætta er mæld með því að sundurgreina verðbréf sjóðsins með föstum tekjum eftir tegund útgefenda. Sjóðurinn stýrir útlánaáhættu með takmörkunum á vægi skuldabréfa eftir tegund útgefenda ásamt takmörkunum á vægi stakra útgefenda og tengdra aðila af heildareignum sjóðsins, sem tilgreind eru í fjárfestingarstefnu sjóðsins. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á mótaðilaáhættu og árangri við hlítinu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

Tegund útgefanda	31.12.2023	31.12.2022
Ríki	8.559.949	8.527.790
Fjármálafyrirtæki	3.400.656	3.296.620
þar af sértryggð skuldabréf	2.484.116	2.484.116
Sveitarfélög	1.608.981	1.605.296
Fyrirtæki	5.693.002	5.872.171
Sjóðfélagalán	1.828.649	1.773.474

Lífeyrstryggingaráhætta

Lífeyrstryggingaráhætta er hættan á því að sjóðurinn þurfi að skerða réttindi sjóðfélaga sinna. Árlega skal stjórn sjóðsins láta fara fram athugun á tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997. Tryggingafræðileg athugun felur í sér samanburð á hreinni eign til greiðslu lífeyris ásamt núvirði framtíðariðgjalda og núvirði væntanlegs lífeyris vegna þegar greiddra iðgjalda og framtíðariðgjalda. Leiði tryggingafræðileg athugun í ljós að meiri en 10% munur er á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga er sjóðnum skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum sjóðsins. Hið sama gildir ef munur helst meiri en 5% samfelt í fimm ár. Áhættan er mæld með álagsprófi þar sem metin eru áhrif ýmissa sviðsmynda á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins. Sjóðurinn stýrir lífeyristryggingaráhættu með fjárfestingar- og áhættustefnu sem settar eru með það markmið að sjóðurinn nái markmiði sínu að geta staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á helstu áhættuþáttum sem geta haft áhrif á getu til að standa við skuldbindingar sínar með skýrslugjöf.

Tryggingafræðileg staða eftir álagspróf	31.12.2023	31.12.2022
Núvirðisvextir í tryggingafræðilegri úttekt lækkaðir um 0,5%	-14,85%	-14,01%
Dánarlíkur lækkaðar um 20%	-14,30%	-13,78%
Örorkulíkur auknar um 10%	-10,05%	-9,52%
VNV hækkun ársins aukin um 0,5%	-10,02%	-9,49%
GVT lækkar um 10%	-12,06%	-11,47%
Fasteignaveðtryggð skuldabréf lækka um 10%	-10,17%	-9,64%
Innlend/erlend markaðsskuldabréf lækka um 10%	-13,79%	-13,50%
Erlend hlutabréf lækka um 10%	-11,51%	-10,82%
Innlend hlutabréf lækka um 10%	-11,13%	-10,75%
Innlend og erlend hlutabréf lækka um 20% í uppgjörsmýnt, GVT hækkar um 15%	-12,45%	-11,98%

Lausafjáraáhætta

Lausafjáraáhætta er hættan á því að sjóðurinn hafi ekki nægjanlegt laust fé til að standa við skuldbindingar sínar þegar þær gjaldfalla, t.d. lífeyrisgreiðslur, uppgjör verðbréfavíðskipta og greiðslur vegna reksturs á sjóðnum. Áhættan er mæld með því að flokka eignir sjóðsins eftir seljanleika. Greint er á milli þriggja flokka seljanleika: 1) Eignir með víðskiptavakt eða regluleg víðskipti og sjóðir með innlausnarskyldu, 2) aðrar skráðar eignir og 3) óskráðar eignir og sjóðir án innlausnarskyldu. Sjóðurinn stýrir lausafjáraáhættu með því að greina vænt greiðslufæði og varðveita nægjanlegt fjármagn í auðseljanlegum eignum svo sjóðurinn geti staðið við skuldbindingar sínar. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á lausafjáraáhættu með skýrslugjöf.

Seljanleikaflokkun	31.12.2023	31.12.2022
Flokkur 1	47,70%	50,70%
Flokkur 2	31,70%	31,10%
Flokkur 3	20,60%	18,20%

Rekstraráhætta

Rekstraráhætta er hættan á tjóni sem rekja má til ófullnægjandi innri verkferla, starfsmanna, upplýsingatækniherfa eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Sjóðurinn stýrir rekstraráhættu með virku innra eftirliti sem er hluti af daglegri starfsemi sjóðsins. Innra eftirlit samanstendur meðal annars af skjalfestum verkferlum, aðskilnaði starfa, ábyrgðum og heimildum starfsmanna ásamt öðrum innri reglum. Sjóðurinn framkvæmir árlega mat þar sem áhættuþættir sem snúa að rekstri sjóðsins eru kortlagðir á skipulegan hátt, möguleg áhrif þeirra greind og virkni stýringa metin. Í framhaldinu er ákveðið hvort grípa eigi til aðgerða til þess að bæta stýringu áhættuþátta.

23. Kennitölur

	2023	2022	2021	2020	2019
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt:					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar %.....	(9,8%)	(9,3%)	(3,2%)	(3,6%)	(4,8%)
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar %.....	(11,2%)	(10,1%)	0,8%	(1,2%)	(2,5%)
Ávöxtun:					
Nafnávöxtun.....	8,1%	(5,8%)	15,1%	11,6%	13,0%
Raunávöxtun.....	0,1%	(13,8%)	9,8%	8,7%	10,0%
Hrein nafnávöxtun.....	7,6%	(6,1%)	14,7%	11,2%	12,6%
Hrein raunávöxtun.....	(0,4%)	(14,2%)	9,4%	8,3%	9,6%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar:					
Síðustu 5 ára.....	2,1%	2,6%	8,0%	4,8%	4,7%
Síðustu 10 ára.....	3,0%	3,3%	5,9%	5,1%	4,9%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga:					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	38,1%	38,5%	41,9%	40,2%	37,3%
Skráð skuldabréf.....	44,3%	45,8%	45,8%	48,0%	49,0%
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	12,0%	9,6%	6,2%	4,7%	5,2%
Óskráð skuldabréf.....	1,1%	1,5%	1,6%	1,5%	1,8%
Veðlán	4,6%	4,6%	4,6%	5,6%	6,8%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum:					
Eignir í íslenskum krónum	69,6%	71,4%	71,9%	71,7%	75,0%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	30,4%	28,6%	28,1%	28,3%	25,0%
Fjöldi:					
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.885	2.030	1.989	2.115	2.148
Fjöldi sjóðfélaga sem á réttindi í sjóðnum í árslok.....	10.715	10.768	10.829	10.945	11.003
Fjöldi lífeyrisþega.....	4.021	4.036	4.039	4.005	3.906
Hlutfallsleg skipting lífeyris:					
Eftirlaun.....	88,5%	87,3%	87,4%	86,7%	85,9%
Örorkulífeyrir.....	6,8%	7,7%	7,3%	7,9%	8,6%
Makalífeyrir.....	4,5%	4,8%	5,1%	5,1%	5,2%
Barnalífeyrir.....	0,2%	0,3%	0,2%	0,3%	0,3%
Stöðugildi.....	4,00	4,00	4,25	5,00	5,00
Fjárhæðir á föstu verðlagi:					
Iðgjöld alls.....	1.047.482	896.049	920.211	1.022.119	961.273
Lífeyrir alls.....	2.374.162	2.471.245	2.242.857	2.203.468	2.161.548
Hreinar fjárfestingartekjur alls.....	3.251.560	(3.124.516)	6.997.473	5.183.853	5.483.307
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður alls.....	179.604	199.015	162.503	169.861	162.252
Hækkun (lækkun) á hreinni eign.....	1.745.276	(4.754.379)	5.512.324	3.832.643	4.120.780
Aðrar kennitölur:					
Lífeyrisbyrði.....	226,7%	275,8%	243,7%	215,6%	224,9%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður alls í % af iðgjöldum.....	17,1%	22,2%	17,7%	16,6%	16,9%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	7,8%	-6,3%	14,0%	10,9%	12,2%
Skrifstofu- og stjórnunarkostn. í % af meðalstöðu eigna.....	0,4%	0,4%	0,3%	0,4%	0,4%
Skilgreiningar:					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar	Endurmetin hrein eign til greiðslu lífeyris ásamt núvirði framtíðariðgjalda umfram heildarskuldbindingar í hlutfalli af heildarskuldbindingum.				
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar	Endurmetin hrein eign til greiðslu lífeyris umfram áfallnar skuldbindingar í hlutfalli af áföllnum skuldbindingum				
Nafnávöxtun	Ávöxtun sjóðsins, sem reiknast án tillits til verðlagsbreytinga.				
Raunávöxtun	Ávöxtun sjóðsins, umfram verðlagsbreytingar samkvæmt vísitölu neysluverðs.				
Hrein nafnávöxtun	Nafnávöxtun, þegar kostnaður við rekstur sjóðsins hefur verið dreginn frá.				
Hrein raunávöxtun	Raunávöxtun þegar kostnaður við rekstur sjóðsins hefur verið dreginn frá.				
Fjöldi virkra sjóðfélaga	Meðaltal fjölda sjóðfélaga sem greiddu iðgjald á reikningsárinu.				
Fjöldi sjóðfélaga í árslok	Heildarfjöldi sjóðfélaga sem eiga réttindi í sjóðnum í árslok.				
Fjöldi lífeyrisþega	Meðaltal fjölda lífeyrisþega sem fengu greiddan lífeyri á reikningsárinu.				
Stöðugildi	Meðaltal stöðugilda lífeyrissjóðsins á reikningsskilaárinu.				
Lífeyrisbyrði	Lífeyrisbyrði reiknast sem hlutfall milli lífeyrisgreiðslna og iðgjaldatekna.				

Annual accounts 2023

- 53 Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2023
- 54 Balance Sheet as of December 31, 2023
- 55 Cash Flow Statement 2023
- 56 Statement of Actuarial Position December 31, 2023
- 57 Selected Financial Indicators

Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2023

	2023	2022
Premiums		
Members	272.972	222.000
Employers	753.695	530.917
Transfer of rights and repayments	786	13
Government contribution to equalize disability burden	20.029	16.011
	<u>1.047.482</u>	<u>768.941</u>
Pensions		
Total amount of pensions	2.368.385	2.117.162
Contribution to Rehabilitation Fund	6.468	5.549
Other direct expenses due to disability pensions	376	337
Received from the Retirement Committee	(1.067)	(2.358)
	<u>2.374.162</u>	<u>2.120.690</u>
Net Investment income		
Net income from holdings in companies and funds	1.844.228	(2.005.895)
Net income from bonds	1.397.233	(516.667)
Interest income from cash equivalents	41.428	33.206
Interest income from premiums and other claims	16.639	7.010
Investment expenses	(47.968)	(75.074)
	<u>3.251.560</u>	<u>(2.557.420)</u>
Operating expenses		
Office and management expenses	179.604	170.784
	<u>179.604</u>	<u>170.784</u>
Changes of net assets during the year	1.745.276	(4.079.953)
Net assets from previous year end	<u>41.028.325</u>	<u>45.108.278</u>
Net assets for pension payments at year end	<u><u>42.773.601</u></u>	<u><u>41.028.325</u></u>

Balance Sheet December 31, 2023

	31.12.2023	31.12.2022
Assets		
Investments		
Holdings in companies and funds	21.194.925	19.549.177
Bonds	21.091.237	21.075.351
Investments	<u>42.286.162</u>	<u>40.624.528</u>
Claims		
Claims on employers	174.638	111.061
Other claims	46.092	32.770
Claims	<u>220.730</u>	<u>143.831</u>
Other assets		
Operating assets and other tangible assets	3.036	1.571
	<u>3.036</u>	<u>1.571</u>
Cash equivalents		
Cash and bank deposits	314.688	299.936
Other assets	<u>314.688</u>	<u>299.936</u>
Total assets	<u>42.824.616</u>	<u>41.069.866</u>
Liabilities		
Short - term liabilities		
Cost incurred and income collected in advance	51.015	41.541
	<u>51.015</u>	<u>41.541</u>
Total liabilities	<u>51.015</u>	<u>41.541</u>
Net assets for pension payments at year end	<u>42.773.601</u>	<u>41.028.325</u>

Cash Flow Statement 2023

	2023	2022
Inflow		
Premiums	984.081	793.058
Paid-in interest on cash equivalents and claims	57.837	43.727
Other inflow	7.959	13.100
	<u>1.049.877</u>	<u>849.885</u>
Outflow		
Pensions	2.374.162	2.120.690
Operating expenses	167.919	153.019
Investment in operating assets	2.378	1.412
Other outflow	70.625	78.620
	<u>2.615.083</u>	<u>2.353.741</u>
New disposable resources for investments	<u>(1.565.206)</u>	<u>(1.503.856)</u>
Investment transactions		
Received income from holdings in companies and funds	118.101	179.783
Investments in holdings in companies and funds	(2.981.674)	(4.799.228)
Sold holdings in companies and funds	3.062.054	4.347.854
Installments on bond principals and interest	2.053.741	1.676.188
Purchased bonds	(2.105.846)	(2.018.049)
Sold bonds	1.433.583	1.687.867
	<u>1.579.959</u>	<u>1.074.415</u>
(Decrease) increase in cash equivalents	14.752	(429.441)
Cash at beginning of year	<u>299.936</u>	<u>729.377</u>
Cash at end of year	<u><u>314.688</u></u>	<u><u>299.936</u></u>

Statement of Actuarial Position December 31, 2023

	2023		
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	42.773.601	0	42.773.601
Difference in book value and net present value of bonds	443.072	0	443.072
Net present value of future premiums	0	9.474.244	9.474.244
Total net assets	43.216.673	9.474.244	52.690.918
Liabilities			
Old age pension	43.667.415	7.927.310	51.594.724
Disability pension	1.495.745	801.041	2.296.786
Spouse's pension	1.344.158	123.099	1.467.257
Childrens allowance	11.450	78.454	89.904
Net present value of future operating expenses	2.136.251	845.161	2.981.412
Total liabilities	48.655.018	9.775.065	58.430.083
Net assets in excess of liabilities	(5.438.345)	(300.820)	(5.739.165)
Ratio of net assets to liabilities at year-end	(11,2%)	(3,1%)	(9,8%)
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	(10,1%)	(5,3%)	(9,3%)

	2022		
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	41.028.325	0	41.028.325
Difference in book value and net present value of bonds	(516.917)	0	(516.917)
Net present value of future premiums	0	8.459.894	8.459.894
Total net assets	40.511.408	8.459.894	48.971.302
Liabilities			
Old age pension	40.027.092	7.134.695	47.161.787
Disability pension	1.464.558	727.048	2.191.606
Spouse's pension	1.275.617	111.155	1.386.772
Childrens allowance	13.728	76.596	90.324
Net present value of future operating expenses	2.294.512	885.463	3.179.975
Total liabilities	45.075.507	8.934.957	54.010.464
Net assets in excess of liabilities	(4.564.100)	(475.063)	(5.039.162)
Ratio of net assets to liabilities at year-end	(10,1%)	(5,3%)	(9,3%)
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	0,8%	(20,0%)	(3,2%)

Selected Financial Indicators

	2023	2022	2021	2020	2019
Financial position based on actuarial valuation					
Net assets exceeding total commitments	(9,8%)	(9,3%)	(3,2%)	(3,6%)	(4,8%)
Net assets in excess of accrued commitments	(11,2%)	(10,1%)	0,8%	(1,2%)	(2,5%)
Rate of return:					
Nominal rate of return.....	8,1%	(5,8%)	15,1%	11,6%	13,0%
Real rate of return.....	0,1%	(13,8%)	9,8%	8,7%	10,0%
Net nominal rate of return.....	7,6%	(6,1%)	14,7%	11,2%	12,6%
Net real rate of return.....	(0,4%)	(14,2%)	9,4%	8,3%	9,6%
Net real rate of return					
5 years average.....	2,1%	2,6%	8,0%	4,8%	4,7%
10 years average.....	3,0%	3,3%	5,9%	5,1%	4,9%
Investments, ratios:					
Listed holdings in companies and funds.....	38,1%	38,5%	41,9%	40,2%	37,3%
Listed bonds.....	44,3%	45,8%	45,8%	48,0%	49,0%
Unlisted holdings in companies and funds.....	12,0%	9,6%	6,2%	4,7%	5,2%
Unlisted bonds.....	1,1%	1,5%	1,6%	1,5%	1,8%
Mortgage loans	4,6%	4,6%	4,6%	5,6%	6,8%
Assets by currencies:					
Assets in Icelandic Krona	69,6%	71,4%	71,9%	71,7%	75,0%
Assets in foreign currencies	30,4%	28,6%	28,1%	28,3%	25,0%
Members:					
Number of active fund members.....	1.885	2.030	1.989	2.115	2.148
Number of total fund members at year end.....	10.715	10.768	10.829	10.945	11.003
Number of pensioners.....	4.021	4.036	4.039	4.005	3.906
Staff (full-time equivalent position).....	4	4	4,25	5	5
Pension payments, ratios:					
Old-age pension	88,5%	87,3%	87,4%	86,7%	85,9%
Disability pension	6,8%	7,7%	7,3%	7,9%	8,6%
Spouse's pension	4,5%	4,8%	5,1%	5,1%	5,2%
Children allowance	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%	0,3%
Amounts at fixed prices (in thousands of Icelandic króna)					
Total premiums	1.047.482	896.049	920.211	1.022.119	961.273
Total pensions	2.374.162	2.471.245	2.242.857	2.203.468	2.161.548
Total net investment income	3.251.560	(3.124.516)	6.997.473	5.183.853	5.483.307
Total operating expenses	179.604	199.015	162.503	169.861	162.252
Increase in net assets for pension payments	1.745.276	(4.754.379)	5.512.324	3.832.643	4.120.780
Other financial indicators					
Pensions as percentage of premiums	226,7%	275,8%	243,7%	215,6%	224,9%
Operating expenses as percentage of premiums	17,1%	22,2%	17,7%	16,6%	16,9%
Net investment income as % of average asset position	7,8%	-6,3%	14,0%	10,9%	12,2%
Operating expenses as % of average asset position	0,4%	0,4%	0,3%	0,4%	0,4%

Definitions:

Real rate of return	Rate of return in excess of increase in the consumer-price index.
Net nominal rate of return	Nominal rate of return less operational expenses.
Net real rate of return	Real rate of return less operational expenses.
Number of active fund members.....	The average number of fund members paying premiums during the year.
Number of pensioners.....	The average number of pensioners who received pension during the year.

